

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

Gorzów Wielkopolski, dnia 2 października 2015 r.

Poz. 1659

UCHWAŁA NR IX/72/2015 RADY GMINY DĄBIE

z dnia 24 września 2015 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Dąbie na lata 2015-2018”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r., poz. 594 ze zmianami) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 ze zmianami) po uzyskaniu opinii Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Dąbie na lata 2015-2018”, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Dąbie.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubuskiego.

Przewodniczący Rady Gminy
Dąbie

Marcin Reczuch

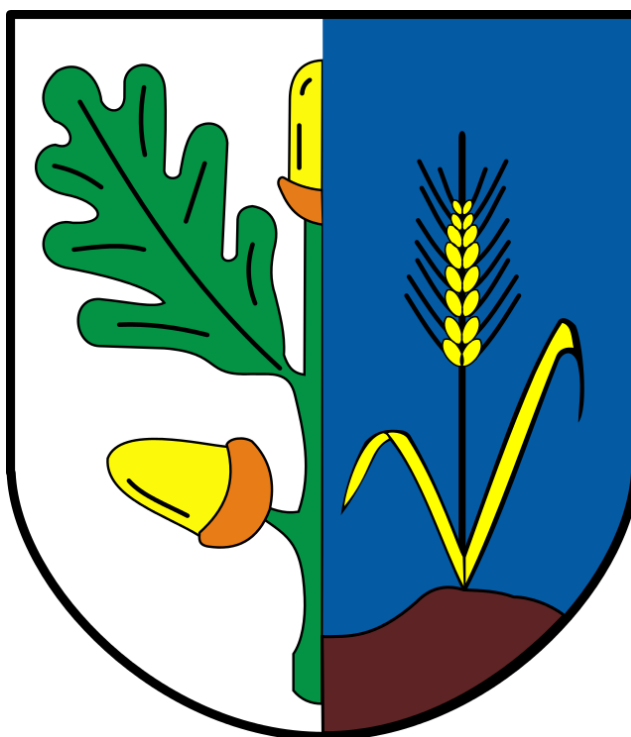
MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI

GMINY DĄBIE

NA LATA 2015 - 2018

DĄBIE 2015

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

SPIS TREŚCI

	str.
Wstęp	4
1. Położenie i krótka charakterystyka gminy.....	4
2. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	6
3. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami – zadania i kompetencje organu gminy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	7
4. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	8
5. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.....	13
5.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	13
5.1.1. Narodowa strategia rozwoju kultury.....	13
5.1.2. Strategia rozwoju kraju 2020.....	13
5.1.3. Strategia rozwoju kapitału społecznego 2020.....	14
5.1.4. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	14
5.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa.....	15
5.2.1 Strategia rozwoju województwa lubuskiego.....	15
5.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego.....	16
5.2.3. Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego.....	19
6. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	20
6.1. Zabytki nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy wpisane do rejestru zabytków.....	20
6.2. Wykaz zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.....	22
6.3. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków.....	27
6.4. Zabytki archeologiczne.....	28
6.4.1. Wykaz stanowisk archeologicznych.....	29
6.4.2. Opis koncentracji stanowisk archeologicznych łącznie z ich funkcją i krótką analizą chronologiczną, uwarunkowania fizjograficzne.....	43
6.4.3. Stan zachowania zabytków archeologicznych oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych.....	46
7. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.....	48

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

7.1. Uwarunkowania wynikające ze <i>Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego gminy</i>	48
7.2. Uwarunkowania wynikające ze <i>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy</i>	49
7.3. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy.....	52
8. Charakterystyka i ocena stanu zachowania obiektów wpisanych do rejestru zabytków.....	52
9. Obszary największego zagrożenia dla zabytków w gminie	60
10. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń.....	61
11. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.....	64
11.1. Gminna ewidencja zabytków.....	64
11.2. Inwentaryzacja obiektów tzw. małej architektury.....	65
11.3. Edukacja i promocja w zakresie ochrony zabytków.....	65
11.4. Działania zmierzające do poprawy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.....	66
11.5. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.....	66
12. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.....	67
13. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	68
14. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami	69

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

Wstęp

Podstawowym założeniem *Programu opieki nad zabytkami dla gminy Dąbie na lata 2015-2018* jest ukierunkowanie działań lokalnego samorządu na poprawę stanu zachowania i utrzymania środowiska kulturowego. W ostatnich latach, dla realizacji tego założenia, coraz większy nacisk kładzie się na aktywizację lokalnych środowisk samorządowych. W ramach budowy nowoczesnego oblicza społeczeństwa, dostrzega się potrzebę pogłębiania świadomości społeczeństwa w oparciu o fundamenty miejscowych tradycji kulturowych. Lokalna tradycja jest szczególnie cennym dziedzictwem kulturowym, składa się ze splotu wydarzeń (kontekst dziejowy, historie poszczególnych ludzi, grup społecznych), zachowanych pamiątek (zabytki architektury i budownictwa, zabytki ruchome, zabytki archeologiczne). Miejscowa historia zaś, najczęściej dotycząca poszczególnych rodzin czy niewielkich grup społecznych, przenosi się na dzieje regionu. Opieka nad dziedzictwem kulturowym powinna zatem leżeć u podstaw budowania nowoczesnego społeczeństwa, świadomego swojej przeszłości, która w oczywisty sposób pomaga definiować tożsamość kulturową jako wartościowy składnik struktury współczesnej cywilizacji.

1. Położenie i krótka charakterystyka gminy

Gmina wiejska Dąbie położona jest w zachodniej części województwa lubuskiego, we wschodniej części powiatu krośnieńskiego. Miejscowość Dąbie, siedziba władz samorządowych i zarazem lokalny ośrodek handlowo – usługowy dla mieszkańców gminy, oddalona jest ok. 20 km od Zielonej Góry.

Powierzchnia gminy zajmuje obszar 171 km², co stanowi 12,23 % powierzchni powiatu i 1,2 % powierzchni woj. lubuskiego. Użytki rolne zajmują ok. 42% powierzchni gminy, a 51,5% powierzchni stanowią tereny leśne i zadrzewione. Znaczna powierzchnia gminy stanowi fragment Obszaru Chronionego Krajobrazu, obejmującego Pojezierze Lubuskie z dolinami Lubszy i Bobru, który na terenie gminy funkcjonuje jako „Rynny Pławskie ” i „Dolina Bobru”. Występują również dwa obszary ochrony specjalnej NATURA 2000.

Gminę zamieszkują 5053 osoby, w tym 412 w miejscowości Dąbie (dane GUS z 2013 r.) Gęstość zaludnienia wynosi 30 osób/km². Strukturę osadniczą tworzy 16 sołectw - Brzeźnica, Budynia, Ciemniece, Dąbie, Dąbki, Gola, Gronów, Kosierz, Lubiatów, Łągów, Nowy Zagór, Pław, Połupin, Stary Zagór, Szczawno,

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

Trzebule – obejmujących 19 miejscowości. Gmina sąsiaduje:

- - od strony północnej z gminą Krosno Odrzańskie,
- - od zachodu i południowego zachodu z gminą Bobrowice,
- - od południa z gminą Nowogród Bobrzański,
- - od wschodu z gminami Czerwieńsk i Świdnica.

Jednostki osadnicze gminy łączy sieć dróg powiatowych o długości ponad 51 km i dróg gminnych – ok. 50 km. Przez tereny gminy przebiegają odcinki dróg krajowych /łącznie 16 km/: DK nr 32 relacji granica państwa - Zielona Góra – Krosno Odrzańskie – Poznań i DK nr 29, która jest odgałęzieniem drogi nr 32 we wsi Połupin w kierunku Krosna Odrzańskiego, a także 14,2 km. odcinek drogi wojewódzkiej nr 288 relacji Dąbie - Nowogród Bobrzański. Przez gminę również wiedzie linia kolejowa relacji Zbąszynek – Czerwieńsk, obecnie czynna tylko dla ruchu towarowego.

Według podziału fizyczno-geograficznego Jerzego Kondrackiego, gmina położona jest w granicach makroregionu Wzniesienia Zielonogórskie, w obrębie mezoregionu Wysoczyzna Czerwieńska, tylko niewielki fragment północnej części gminy leży w obrębie Doliny Środkowej Odry. Rzeźba terenu została ukształtowana w czasie zlodowacenia bałtyckiego i środkowopolskiego.

Głównymi jednostkami morfologicznymi są wysoczyzny morenowe. Morena falista, położona na wysokości 60-95 m. n.p.m., obejmuje ok. 80 % powierzchni gminy i porożcinana jest zagłębieniami wytopiskowymi zajętymi przez jeziora i doliny cieków wodnych. Morena pagórkowata z kulminacjami do 140 m n.p.m. obejmuje wschodnią część gminy. Gmina położona jest w dorzeczu Odry i jej lewobrzeżnego dopływu Bobru, który płynie wzdłuż zachodniej granicy gminy. Natomiast z południowego wschodu na północny zachód przepływa przez gminę rzeka Młynówka, lewobrzeżny dopływ Bobru. Wśród wód powierzchniowych na uwagę zasługuje największe wśród występujących tutaj zbiorników wodnych Jezioro Wielkie /Pław/ o powierzchni blisko 36 ha, wykorzystywane w celach rekreacyjnych.

Na terenie gminy występują udokumentowane zasoby pospolitych kruszyw naturalnych, ujęte w złożach: "Pław", "Połupin", "Trzebule"; niektóre zostały wyłączone z eksploatacji, a część jest eksploatowana sporadycznie.

Ślady osadnictwa pradziejowego w gminie pochodzą z okresu

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

poprzedzającego powstanie na tym terenie państwa polskiego. Na przestrzeni wieków była to ziemia pogranicza, często nękana najazdami sąsiedzkimi i zmieniająca przynależność. Historycznie tereny gminy związane są z ziemią

krośnieńską, która w XI i XII w. odgrywała kluczową rolę w systemie obronnym zachodniej granicy Polski. Po okresie panowania na tych ziemiach Piastów, na początku XVI w. ziemia krośnieńska dostała się pod zwierzchność brandenburskich Hohenzollernów, by dopiero w XX w., po II wojnie światowej, znaleźć się w granicach państwa polskiego. Po wielu zmianach reorganizacyjnych i administracyjnych powołano w 1973 r. gminę Dąbie w obecnym kształcie. W latach 1975 – 1998 gmina administracyjnie należała do województwa zielonogórskiego. Większość miejscowości w gminie posiada średniowieczną metrykę i powstała w wyniku kolonizacji na prawie magdeburskim. Np. miejscowość Dąbie w dokumentach źródłowych wymieniana jest po raz pierwszy w 1376 r. jako własność rodu von Knobelsdorff, który władał nią przez stulecia. Wcześniejsze przekazy źródłowe dotyczą Ciemnic – z 1233 r., historia Starego Zagoru sięga 1253 r., a Pławia, Kosierza, Łagowa – 1305 r, Szczawno wzmiankowane jest w 1430 r., natomiast Trzebule w 1499 r.

Wykształcony na przestrzeni wieków dorobek kultury materialnej, którego zasoby przetrwały w gminie do czasów obecnych, również dziedzictwo niematerialne – tradycja, obrzędy, muzyka ludowa, postaci i zdarzenia historyczne - są wyrazem troski władz samorządowych, aby poznały je kolejne pokolenia, dają również podstawę do kreowania nowych propozycji turystycznych i promocyjnych, generujących wzmacnianie lokalnych więzi społecznych.

2. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Nadrzędnym celem *Programu opieki nad zabytkami gminy Dąbie na lata 2015-2018* jest ukierunkowanie działań samorządu gminnego na poprawę stanu zachowania i utrzymania zasobów dziedzictwa kulturowego gminy. Szczegółowe cele wynikają z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Cele te określone zostały następująco:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

zagospodarowania kraju,

- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami – zadania i kompetencje organu gminy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r., poz. 594 ze zmianami).

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym m.in. sprawy kultury, a więc bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz. 1446), która nakłada na gminę następujące obowiązki i uprawnienia:

- a) prawo utworzenia przez radę gminy (po uprzednim zasięgnięciu opinii konserwatora zabytków) parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

- krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (art.16),
- b) obowiązek uwzględniania w strategii rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 18 i 19),
  - c) obowiązek uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 20),
  - d) obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków (art. 22, ust. 4),
  - e) przyjmowanie zawiadomień o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem oraz powiadomienie o tym fakcie wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 32, ust.1, pkt 3 i ust. 2),
  - f) przyjmowanie zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i powiadomienie o tym fakcie wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 33, ust. 1 i 2),
  - g) sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego gmina posiada tytuł prawny (art. 71, ust. 1 i 2)
  - h) prawo udzielania przez organ stanowiący gminy, na zasadach określonych w podjętych uchwałach, dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art. 81),
  - i) obowiązek sporządzenia przez wójta gminy na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87, ust.1).
  - j) obowiązek sporządzenia i przedstawienia radzie gminy sprawozdania z realizacji programu (art. 87, ust. 5).

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

4. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zawarte zostały w szeregu dokumentach:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zmianami)

Ustawa zasadnicza stanowi fundament systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce. Zgodnie z art. 5, art. 6 ust. 1 Rzeczpospolita Polska strzeże dziedzictwa narodowego, zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju oraz stwarza warunki upowszechniania

i równego dostępu do dóbr kultury, będących źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju. Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa art. 86 ustawy.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz. 1446)

Ustawa stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w kraju, określa politykę zarządzania zabytkami, wyznacza główne zadania państwa i właścicieli obiektów zabytkowych. Szczegółowe zapisy określają przedmiot, zakres i formy ochrony i opieki nad zabytkami, zasady finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, formy ochrony zabytków.

Ochrona zabytków (art. 4) polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu m.in.:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków, ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi za granicę.

W art. 5 zdefiniowane zostało pojęcie opieki nad zabytkami, która sprawowana jest przez właściciela lub posiadacza zabytku. Polega ona w szczególności na zapewnieniu warunków:

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku wraz z jego otoczeniem w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ze względu na bardzo zróżnicowany charakter obiektów, które mogą być zabytkami, w art. 6 przedstawiono przykładowe wyliczenie z podziałem na zabytki nieruchomości, ruchome i archeologiczne. Ochronie i opiece podlegają, bez

względu na stan zachowania:

- 1) zabytki nieruchomości będące, w szczególności: krajobrazami kulturowymi, układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi, dziełami architektury i budownictwa, dziełami budownictwa obronnego, obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi, cmentarzami, parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni, miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności: dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje, numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego, materiałami bibliotecznymi, instrumentami muzycznymi, wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi, przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności: pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyskami, kurhanami, relikami

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Ustawa wyróżnia (w art. 7) następujące formy ochrony:

- 1) wpis do rejestru zabytków,
- 2) uznanie za pomnik historii,
- 3) utworzenie parku kulturowego,
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r., poz. 594 ze zmianami)

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym m.in. sprawy kultury, a więc bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627 ze zmianami)

Ustawa określa, że przy sporządzaniu prognozy oddziaływania na środowisko należy dokonać analizy i oceny oddziaływania m.in. na obiekty zabytkowe. W przypadku odstąpienia od przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, ustawa nakłada obowiązek sprawdzenia, czy decyzja o odstąpieniu uwzględnia obszary mające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015 r., poz. 199)

Zapisy ustawy określają, iż podczas sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy oraz ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego należy uwzględnić obszary

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Ustawa nakłada na samorządy obowiązek zawiadomienia konserwatora zabytków o przystąpieniu do sporządzania studium i planów zagospodarowania przestrzennego, uwzględnienia wniosków konserwatorskich oraz uzgodnienia dokumentów.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627 ze zmianami)

Zgodnie z art. 83 ust. 2 ustawy, zezwolenie na usunięcie drzew i krzewów z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków wydaje wojewódzki konserwator zabytków.

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651 ze zmianami)

Ustawa określa (w art. 13), iż pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, stanowiącej własność

jednostki samorządu terytorialnego i Skarbu Państwa (za wyjątkiem nieruchomości będących we władaniu Agencji Nieruchomości Rolnych). Zgodnie z art. 29, jeżeli przedmiotem umowy o oddanie nieruchomości gruntowej w użytkowanie wieczyste jest nieruchomość wpisana do rejestru zabytków, przy określaniu sposobu korzystania z niej, można nałożyć na nabywcę obowiązek odbudowy lub remontu położonych na niej obiektów zabytkowych. Przy sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, ustaloną cenę obniża się o 50 % (art. 68). Właściwy organ, może za zgodą odpowiednio wojewody, rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. Nr z 2013 r., poz. 1409 ze zmianami)

Art. 5 ust. 1, pkt 7 oraz ust. 2.

Obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz utrzymywać w należytych stanie technicznym i estetycznym, nie dopuszczając do nadmiernego pogorszenia jego właściwości użytkowych i sprawności technicznej, w szczególności w zakresie związanym z wymaganiami ochrony obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

Art. 30 ust. 2.

Do zgłoszenia robót budowlanych należy dołączyć, w zależności od potrzeb, pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami, m.in. wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 30 ust. 7.

Właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

Art. 39 ustawy określa, iż:

- prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia konserwatora zabytków,
- pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków,
- w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów nie wpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

5. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego

5.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

5.1.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 wraz z uzupełnieniem na lata 2004-2020 (przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21.09.2004 r.)

Głównym celem strategicznym jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturowego regionów w Polsce poprzez m.in. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywną ochronę zabytków. Wśród kierunków działań wymieniono kompleksową rewaloryzację obiektów zabytkowych, ich adaptację na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, społeczne, zwiększenie roli zabytków

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości, promocję potencjału kulturowego regionów.

Instrumentem realizacji strategii jest Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”. Wśród najważniejszych celów strategicznych państwa z sferze ochrony zabytków wymieniono:

- przygotowanie skutecznego systemu prawno-finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami,
- podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa,
- poszukiwanie instrumentów wzmacniających efekty działalności służb konserwatorskich,
- intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zachowania zabytków nieruchomych.

5.1.2. Strategia rozwoju kraju 2020 (przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 25.09.2012 r.)

Strategia rozwoju kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo, zakłada poprawę dostępu do wiedzy o dziedzictwie kulturowym, a w efekcie wzrost świadomości społecznej w związku z postulowanym upowszechnieniem wykorzystania technologii cyfrowych.

Wprowadzeniu odpowiednich standardów świadczenia usług publicznych oraz zwiększeniu ich dostępności służyć będzie szersze i bardziej kompleksowe wykorzystanie technologii informatycznych i komunikacyjnych oraz rozwój niezbędnej do tego infrastruktury, w tym usług kulturalnych (digitalizacja zasobów kultury i dziedzictwa narodowego).

Działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego są również ważnym czynnikiem rozwoju i podnoszenia atrakcyjności miast, wpływają na budowanie silnej pozycji ośrodków miejskich.

5.1.3. Strategia rozwoju kapitału społecznego 2020 (przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 26.03.2013 r.)

Głównym celem *Strategii rozwoju kapitału społecznego* jest wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju. Głównemu celowi przyporządkowano cztery cele szczegółowe, wśród których

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

czwarty, „Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego”, priorytet 4.1. „Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej” odnieść można do ochrony dziedzictwa kulturowego. Wśród kierunków działań wymienia się:

- tworzenie warunków wzmocniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym,
- ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu,
- digitalizację, cyfrową rekonstrukcję i udostępnianie dóbr kultury.

W *Strategii* podnosi się również kwestię aktywnego udziału społeczeństwa w ochronie zabytków i opiece nad nimi.

5.1.4. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017 przyjęty został Uchwałą Rady Ministrów Nr 125/2014 z dnia 24.06.2014 r.

W przyjętym dokumencie określony został cel główny, jakim jest wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków. Celowi głównemu przyporządkowano cele szczegółowe i kierunki działania.

1. Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce. Cel ten będzie realizowany poprzez:

- porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych,
- przygotowanie ratyfikacji *Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego*,
- wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych,
- wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego,
- opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych,
- opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków,
- realizacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

2. Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków. Cel ten będzie realizowany poprzez:

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

- zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach,
- wypracowanie standardów pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną,
- podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków,
- merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

3. Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji. Cel ten realizowany będzie poprzez:

- przygotowanie ratyfikacji *Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa*, Faro 2005,
- budowanie świadomości społecznej dotyczącej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania tożsamości narodowej i społeczności lokalnych,
- promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu,
- zwiększenie i ułatwienie dostępu do zasobu dziedzictwa.

5.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa

5.2.1. Strategia rozwoju województwa lubuskiego

Przyjęta przez Sejmik Województwa Lubuskiego Uchwałą Nr XXII/319/12 z dnia 19 listopada 2012 r. zaktualizowana *Strategia rozwoju województwa lubuskiego 2020* określa główne cele rozwoju województwa i działania

samorządu wojewódzkiego, wśród których uwzględniono zachowanie wartości środowiska kulturowego.

Głównym celem *Strategii* jest wykorzystanie potencjałów województwa lubuskiego do wzrostu jakości życia, dynamizowania konkurencyjnej gospodarki, zwiększenia spójności regionu oraz efektywnego zarządzania jego rozwojem. Cel ten będzie realizowany przy pomocy czterech celów strategicznych, którym podporządkowano cele operacyjne.

W ramach celu strategicznego „Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna” określony został cel operacyjny „Rozwój potencjału turystycznego województwa”, który ma być realizowany m.in. w oparciu o zachowane

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

dziedzictwo kulturowe.

W ramach celu strategicznego „Region efektywnie zarządzany” sformułowany został cel operacyjny „Wzmocnienie potencjału kapitału społecznego oraz kształtowanie tożsamości regionalnej”. Cel ten realizowany będzie m.in. przez następujące kierunki działań:

- Wspieranie inicjatyw na rzecz umacniania więzi regionalnych, w tym poprzez:
  - wykorzystywanie potencjału kulturowego i lokalnych tożsamości w rozwoju regionalnym,
  - ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu,
  - propagowanie etosu Małej Ojczyzny oraz poczucia wspólnoty wśród mieszkańców regionu.
- Propagowanie lubuskiego dorobku kulturalnego, naukowego, społecznego i gospodarczego;
  - promocja wybitnych Lubuszan i ich dorobku,
  - popularyzacja historii Ziemi Lubuskiej i badań naukowych związanych z regionem.

5.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego

Zmiana planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego przyjęta została przez Sejmik Województwa Lubuskiego Uchwałą Nr XXII/191/12 z dnia 21 marca 2012 r.

Część I „Uwarunkowania rozwoju przestrzennego województwa lubuskiego. Koncepcja rozwoju regionu”, rozdz. 2 „Diagnoza systemu powiązań wewnętrznych”, pkt 2.3. „Strefa kulturowa” zawiera charakterystykę zasobów

zabytkowych województwa lubuskiego. W tabeli przedstawiono zestawienie ilościowe zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków. Zaprezentowano najcenniejsze zabytki województwa lubuskiego, charakterystyczne dla poszczególnych epok z podziałem na kategorie:

- 1) założenia urbanistyczne,
- 2) założenia ruralistyczne; wśród dobrze zachowanych ulicówek wymieniono z terenu gminy Dąbie: Łagów i Gronów,
- 3) architektura sakralna; wśród najcenniejszych obiektów, z terenu gminy Dąbie,

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

wymieniono barokowy kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Łagowie oraz szachulcowy kościół p.w. św. Jana Chrzciciela w miejscowości Trzebule,

- 4) architektura rezydencjonalna,
- 5) architektura obronna,
- 6) budynki użyteczności publicznej,
- 7) parki,
- 8) cmentarze,
- 9) architektura przemysłowa i zabytki techniki,
- 10) zabytki ruchome,
- 11) zasoby archeologiczne; z terenu gminy Dąbie wymieniono średniowieczne stanowisko w Połupinie.

Omówiono stan zachowania poszczególnych kategorii zabytków. Podkreślono wartość tożsamości regionalnej. Oparta na tradycji regionalnej i najważniejszych cechach wyróżniających region terytorialnie, historycznie, społecznie i kulturowo jest ważnym elementem dziedzictwa kulturowego.

W części II „Plan struktury funkcjonalno-przestrzennej. Kierunki polityki przestrzennej”, rozdz. 12 „Strefa kulturowa” przedstawiono działania, mające na celu praktyczne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego:

- systematyczne aktualizowanie informacji o zabytkach regionu przez uzupełnianie portalu internetowego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- włączenie systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w procesy gospodarcze i rynkowe w drodze kompromisu między zasadami ochrony a wymogami i prawami ekonomii,
- aktywne przyciąganie inwestorów dla zagospodarowania zabytków poprzez stosowanie zachęt inwestycyjnych, skuteczną pomoc publiczną i kreowanie partnerstwa publiczno-prywatnego,
- poszerzanie ofert turystycznych na bazie dziedzictwa kulturowego poprzez

szerokie udostępnianie zabytków (szlaki kulturowe), łączenie różnych imprez z miejscowymi obiektami zabytkowymi,

- wspieranie turystyki wiejskiej opartej m.in. o gospodarstwa agroturystyczne,
- kreowanie symbolicznego wizerunku miejscowości przez określony, charakterystyczny zabytek, czy element dziedzictwa niematerialnego,
- kontynuowanie owocnego współdziałania wojewódzkiego urzędu

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

konserwatorskiego i władz samorządowych w organizowaniu Dni Ochrony Zabytków i Europejskich Dni Dziedzictwa,

- poszerzanie zakresu społecznej edukacji przez wspieranie lokalnych inicjatyw związanych z popularyzowaniem dziedzictwa kulturowego,
- poszerzanie edukacji dzieci i młodzieży ukierunkowanej na kształcenie patriotyzmu lokalnego w formie „małej ojczyzny” z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego,
- promowanie i wspieranie wszelkich inicjatyw zmierzających do wykorzystania dziedzictwa kulturowego (turystyka, zagospodarowanie zabytków), a przez to aktywizacja lokalnych społeczności, tworzenia nowych miejsc pracy i rozwoju alternatywnych źródeł dochodu, szczególnie na wsi,
- wspieranie działań popularyzatorskich w atrakcyjny sposób – lokalne wydarzenia z przeszłości (muzea) oraz wiedzę o dawnych rzemiosłach, zajęciach, obyczajach, kuchni wiejskiej itp.,
- wspieranie muzeów w działaniach popularyzujących, poprzez wystawy i imprezy, walory dziedzictwa kulturowego, lokalną tradycję i historię.

Wśród działań, mających na celu ochronę krajobrazu kulturowego województwa wymieniono:

- eliminację zaszyłych deformacji krajobrazu kulturowego i zapobieganie nowym zagrożeniom,
- dbałość o stan środowiska przyrodniczego,
- aktualizację bazy informacyjnej o zabytkach,
- podjęcie działań w celu zagospodarowania obiektów nieużytkowanych.

Skuteczna realizacja zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami rodzi konieczność podejmowania profesjonalnych działań marketingowych, odpowiadających wymogom współczesnego rynku. Powinny one obejmować takie zagadnienia jak: organizacja systemu informacji o zasobach dziedzictwa kulturowego, oferta turystyczno-kulturowa, oferta gospodarcza w sferze zabytków.

W celu ochrony krajobrazu kulturowego zaproponowano utworzenie nowych szlaków turystycznych w oparciu o zasoby kulturowe i obszary przyrodnicze. Wśród wymienionych szlaków, na trasie „szlaku zabytkowych kościołów drewnianych”, z terenu gminy Dąbie, znalazł się kościół w Trzebulach.

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

Jako działania priorytetowe wymieniono:

- opracowanie interdyscyplinarnych, merytorycznych i finansowych długofalowych programów z uwzględnieniem aktywności społeczności lokalnej; w celu zdiagnozowania środowiska kulturowego i przyrodniczego, stanu zachowania, pełnionych funkcji i wskazania ich walorów i konfliktów, a także określenia optymalnych sposobów ochrony i możliwości adaptacji do nowych funkcji,
- wspomaganie społeczności lokalnej w tworzeniu nowych miejsc pracy np. w agroturystyce, wytwarzaniu produktów regionalnych, zajazdów z kuchnią regionalną, szczególnie w obiektach zabytkowych,
- tworzenie zespołów gospodarczych związanych z obsługą turystyczną,
- współpraca międzyregionalna wynikająca z historycznych uwarunkowań,
- wypracowanie metod zwiększenia zaangażowania sektora prywatnego w rewaloryzację obiektów zabytkowych znajdujących się na szlakach turystycznych z możliwością ich adaptacji na cele turystyczne, takie jak: małe muzea, hotele, restauracje itp.,
- aktywny udział w integralnych programach mających na celu kształtowanie regionalnej przestrzeni z przestrzenią europejską związaną z tworzeniem wspólnych szlaków turystycznych i krajoznawczych,
- ścisła współpraca samorządów każdego szczebla, a szczególnie gmin zainteresowanych tworzeniem tras łączących regiony.

5.2.3. Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego

Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2013-2016 przyjęty został przez Sejmik Województwa Lubuskiego Uchwałą Nr XXXVI/399/13 z dnia 15 kwietnia 2013 r.

Myślą przewodnią opracowania *Programu* było uznanie potrzeby zachowania zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego jako ważnego czynnika wpływającego na kształtowanie się tożsamości regionalnej i promocji turystycznej. Program określił stan, do którego należy dążyć w zakresie opieki nad zabytkami, wskazuje konieczne do wykonania zadania i sugeruje sposoby ich realizacji poprzez określenie podstawowych założeń organizacyjnych,

finansowych, edukacyjnych i promocyjnych.

Wśród obiektów o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego, które

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

powinny podlegać szerszej dyskusji w zakresie określenia form lepszej ochrony i promocji wymieniono kościołów w Trzebulach.

6. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

6.1. Zabytki nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy wpisane do rejestru zabytków

BRZEŹNICA

ZESPÓŁ PAŁACOWO-FOLWARCZNY: ul. Bobrzańska

Rejestr zabytków nr L-68 z dnia 25.07.1978 r.

- a. pałac, nr 1, 1907-1908 r.,
- b. oficyna, nr 1 b, pocz. XX w.,
- c. oficyna, ul. Główna 2 a, pocz. XX w.,
- d. dom ogrodnika, nr 2 a, pocz. XX w.,
- e. park i ogród warzywny, 2 poł. XIX w.,
- f. brama wjazdowa z dozorcówkami, 1910 r.,
- g. paszarnia, ob. dom mieszkalny nr 3 a, pocz. XX w.,
- h. obora, pocz. XX w.,
- i. chlewnia, pocz. XX w.,
- j. chlewnia, pocz. XX w.,
- k. chlewnia, pocz. XX w.,
- l. stajnia, pocz. XX w.,
- ł. stodoła zachodnia, 1910 r.,
- m. stodoła wschodnia, 1912 r.,
- n. stajnia – wozownia, pocz. XX w.,
- o. łaźnia, pocz. XX w.,
- p. piwnica, pocz. XX w.

CIEMNICE

KOŚCIÓŁ FIL. P.W. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH, ul. Szkolna 2, 1610 r.

Rejestr zabytków nr 2118 z dnia 06.05.1971 r.

DĄBIE

KOŚCIÓŁ FIL. P.W. NAJŚWIĘTSZEGO SERCA JEZUSOWEGO, ul. Szeroka,
ok. poł. XIII w., przebud. 1674 r., 1710 r., 2 poł. XIX w.,

Rejestr zabytków nr 2119 z dnia 06.05.1971 r.

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

KOSIERZ

KOŚCIÓŁ FIL. P.W. NAWIEDZENIA NMP, 2 poł. XIII w., przebud. XVI w., 1693 r.,
Rejestr zabytków nr 2125 z dnia 06.05.1971 r.

ZESPÓŁ PAŁACOWO-FOLWARCZNY:

a. pałac, ok. 1700 r., przebud. 1854 r.,
Rejestr zabytków nr 2126 z dnia 07.05.1971 r.

b. park, 1 poł. XIX w.,

c. lodownia, XIX w.,

Rejestr zabytków nr 3216 z dnia 30.05.1984 r.

zabudowa gospodarcza:

Rejestr zabytków nr 2127 z dnia 07.05.1971 r.

d. magazyn, k. XIX w.,

e. owczarnia, k. XIX w.,

f. stodoła, k. XIX w.,

g. stodoła, k. XIX w.,

h. obora, k. XIX w.,

i. magazyn, k. XIX w.,

j. gorzelnia, k. XIX w.,

k. stajnia, k. XIX w.

LUBIATÓW

KOŚCIÓŁ FIL. P.W. MB CZĘSTOCHOWSKIEJ, 1745 r., 1818 r. (wieża)

Rejestr zabytków nr L-457 z dnia 15.01.1964 r.

ŁAGÓW

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA FIL. P.W. PODWYŻSZENIA KRZYŻA ŚWIĘTEGO,

ul. Zielonogórska:

a. kościół, 1698 r.,

Rejestr zabytków nr 465 z dnia 20.05.1963 r.

b. plebania, ob. dom nr 15 a, 3 ćw. XIX w.

Rejestr zabytków nr 465 z dnia 20.05.1963 r.

NOWY ZAGÓR

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA FIL. P.W. ŚW. ANTONIEGO PADEWSKIEGO, ul. Główna:

Rejestr zabytków nr 3289 z dnia 24.01.1994 r.

a. kościół, 1882-1886 r.,

b. ogrodzenie z bramą, k. XIX w.,

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

c. cmentarz przykościelny, XVIII w.,

d. pomnik ku czci ofiar I wojny światowej, ob. kapliczka, l. 20 XX w.,

e. krzyż pokutny, XIV-XVI w.

PŁAW

DOM MIESZKALNO-GOSPODARCZY, pl. Kasztanowy 6 -7, 1 poł. XIX w.

Rejestr zabytków nr L-512/A z dnia 15.01.1964 r.

DOM, pl. Kasztanowy 8, 1 poł. XIX w.

Rejestr zabytków nr L-496/A z dnia 15.01.1964 r.

DOM, pl. Kasztanowy 17, 3 ćw. XIX w.

Rejestr zabytków nr L-497/A z dnia 15.01.1964 r.

DOM, ul. Parkowa 5, poł. XIX w.

Rejestr zabytków nr 743 z dnia 15.01.1964 r.

SZCZAWNO

DOM, ul. Główna 19, 1 poł. XIX w.

Rejestr zabytków nr 747 z dnia 15.01.1964 r.

TRZEBULE

KOŚCIÓŁ FIL. P.W. ŚW. JANA CHRZCICIELA, 1670 r., rozbud. XVIII w.,

Rejestr zabytków nr 289 z dnia 12.04.1961 r.

ZESPÓŁ PAŁACOWY:

Rejestr zabytków nr 3220 z dnia 06.10.1984 r.

a. pałac, nr 46 a, 2 poł. XIX w.

b. park z terenem dawnego sadu, poł. XVIII w.

Na terenie gminy Dąbie w rejestrze zabytków figurują ponadto obiekty nieistniejące, wymagające wykreślenia z tegoż rejestru:

- Brzeźnica: szklarnia przy domu ogrodnika (na miejscu dawnej szklarni pobudowano współczesny, murowany budynek gospodarczy (rej. zab. nr L-68),

- Kosierz: stajnia (z dawnej stajni pozostał fragment ściany) (rej. zab. nr 2127).

6.2. Wykaz zabytków nieruchomości znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków

BRZEŹNICA

ZESPÓŁ PAŁACOWO-FOLWARCZNY: ul. Bobrzańska

Rejestr zabytków nr L-68 z dnia 25.07.1978 r.

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

- a. pałac, nr 1, 1907-1908 r.,
- b. oficyna, nr 1 b, pocz. XX w.,
- c. oficyna, ul. Główna 2 a, pocz. XX w.,

- d. dom ogrodnika, nr 2 a, pocz. XX w.,
- e. park i ogród warzywny, 2 poł. XIX w.,
- f. brama wjazdowa z dozorcówkami, 1910 r.,
- g. paszarnia, ob. dom mieszkalny nr 3 a, pocz. XX w.,
- h. obora, pocz. XX w.,
- i. chlewnia, pocz. XX w.,
- j. chlewnia, pocz. XX w.,
- k. chlewnia, pocz. XX w.,
- l. stajnia, pocz. XX w.,
- ł. stodoła zachodnia, 1910 r.,
- m. stodoła wschodnia, 1912 r.,
- n. stajnia – wozownia, pocz. XX w.,
- o. łaźnia, pocz. XX w.,
- p. piwnica, pocz. XX w.

CIEMNICE

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA FIL. P.W. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH, ul. Szkolna 2:

- a. kościół, 1610 r.,

Rejestr zabytków nr 2118 z dnia 06.05.1971 r.

- b. cmentarz przykościelny, XVII w.,
- c. dzwonnica, XIX w.

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX w.

ZESPÓŁ PAŁACOWO-FOLWARCZNY, ul. Strażacka:

- a. park, XIX w.,
- b. stajnia, chlewnia, obora, XIX/XX w.,
- c. obora, chlewnia, XIX/XX w.

DĄBIE

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA FIL. P.W. NAJŚWIĘTSZEGO SERCA JEZUSOWEGO,
ul. Szeroka:

- a. kościół, ok. poł. XIII w., przebud. 1674 r., 1710 r., 2 poł. XIX w.,

Rejestr zabytków nr 2119 z dnia 06.05.1971 r.

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

b. cmentarz przykościelny, XIV w.

ZESPÓŁ FOLWARCZNY, ul. Szeroka:

a. stodoła, XIX w.,

b. obora, XIX w.

DĄBKI

ZESPÓŁ FOLWARCZNY:

a. chlewnia, XIX/XX w.,

b. stodoła, XIX/XX w.,

c. stodoła, XIX/XX w.

GOLA

CMENTARZ EWANGELICKI, 2 poł. XIX w.

GRONÓW

CMENTARZ EWANGELICKI, ul. Główna, XIX w.

ZAJAZD, ob. dom, ul. Główna 19, 1844 r.

STODOŁA W ZAGRODZIE, ul. Główna 2, 2 poł. XIX w.

KOSIERZ

UKŁAD RURALISTYCZNY, XIII w.

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA FIL. P.W. NAWIEDZENIA NMP:

a. kościół, 2 poł. XIII w., przebud. XVI w., 1693 r.,

Rejestr zabytków nr 2125 z dnia 06.05.1971 r.

b. cmentarz przykościelny, XV w.

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX w.

ZESPÓŁ PAŁACOWO-FOLWARCZNY:

a. pałac, ok. 1700 r., przebud. 1854 r.,

Rejestr zabytków nr 2126 z dnia 07.05.1971 r.

b. park, 1 poł. XIX w.,

c. lodownia, XIX w.,

Rejestr zabytków nr 3216 z dnia 30.05.1984 r.

zabudowa gospodarcza:

Rejestr zabytków nr 2127 z dnia 07.05.1971 r.

d. magazyn, k. XIX w.,

e. owczarnia, k. XIX w.,

f. stodoła, k. XIX w.,

g. stodoła, k. XIX w.,

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

- h. obora, k. XIX w.,
- i. magazyn, k. XIX w.,
- j. gorzelnia, k. XIX w.,
- k. stajnia, k. XIX w.

LUBIATÓW

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA FIL. P.W. MB CZĘSTOCHOWSKIEJ:

- a. kościół, 1745 r., 1818 r. (wieża),
Rejestr zabytków nr L-457 z dnia 15.01.1964 r.
- b. cmentarz przykościelny, XVIII w.

POZOSTAŁOŚCI PARKU DWORSKIEGO, XIX w.

ŁAGÓW

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA FIL. P.W. PODWYŻSZENIA KRZYŻA ŚWIĘTEGO,

ul. Zielonogórska:

- a. kościół, 1698 r.,
Rejestr zabytków nr 465 z dnia 20.05.1963 r.
- b. cmentarz przykościelny, XVII w.,
- c. plebania, ob. dom nr 15 a, 3 ćw. XIX w.
Rejestr zabytków nr 465 z dnia 20.05.1963 r.

ZESPÓŁ FOLWARCZNY:

- a. obora, XIX w.,
  - b. magazyn, XIX w.
- DOM, ul Zielonogórska 26, pocz. XX w.

NOWY ZAGÓR

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA FIL. P.W. ŚW. ANTONIEGO PADEWSKIEGO, ul. Główna:

- Rejestr zabytków nr 3289 z dnia 24.01.1994 r.*
- a. kościół, 1882-1886 r.,
- b. ogrodzenie z bramą, k. XIX w.,
- c. cmentarz przykościelny, XVIII w.,
- d. pomnik ku czci ofiar I wojny światowej, ob. kapliczka, l. 20 XX w.,
- e. krzyż pokutny, XIV-XVI w.

PLEBANIA, ob. dom, ul. Główna 13, poł. XIX w.

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX w.

DOM, ul. Główna 6, pocz. XX w.

PŁAW

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. ŚW. ELŻBIETY PORTUGALSKIEJ,

ul. Kościelna:

- a. kościół, ok. poł. XIX w.,
- b. cmentarz przykościelny, poł. XVI w.,
- c. ogrodzenie, 2 poł. XIX w.

CMENTARZ EWANGELICKI, ob. komunalny, ul. Parkowa, XIX w.

PARK DWORSKI, ul. Parkowa, XIX w.

DOM MIESZKALNO-GOSPODARCZY, pl. Kasztanowy 6 -7, 1 poł. XIX w.

Rejestr zabytków nr L-512/A z dnia 15.01.1964 r.

DOM, pl. Kasztanowy 8, 1 poł. XIX w.

Rejestr zabytków nr L-496/A z dnia 15.01.1964 r.

DOM, pl. Kasztanowy 10, poł. XIX w.

DOM, pl. Kasztanowy 17, 3 ćw. XIX w.

Rejestr zabytków nr L-497/A z dnia 15.01.1964 r.

DOM, ul. Parkowa 5, poł. XIX w.

Rejestr zabytków nr 743 z dnia 15.01.1964 r.

POŁUPIN

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX/XX w.

ZESPÓŁ KARCZMY, ul. Krośnieńska 1:

- a. karczma, XVIII/XIX w.,
  - b. budynek gospodarczy, k. XIX w.
- DOM, ul. Krośnieńska 6, poł. XIX w.

STARY ZAGÓR

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX w.

DOM NR 32, pocz. XX w.

SZCZAWNO

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX w.

DOM, ul. Główna 19, 1 poł. XIX w.

Rejestr zabytków nr 747 z dnia 15.01.1964 r.

TRZEBULE

UKŁAD RURALISTYCZNY, XV w.

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA FIL. P.W. ŚW. JANA CHRZCICIELA:

- a. kościół, 1670 r., rozbud. XVIII w.,

Rejestr zabytków nr 289 z dnia 12.04.1961 r.

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

b. cmentarz przykościelny, XVII w.

ZESPÓŁ PAŁACOWO-FOLWARCZNY:

Rejestr zabytków nr 3220 z dnia 06.10.1984 r.

a. pałac, nr 46 a, 2 poł. XIX w.

b. park z terenem dawnego sadu, poł. XVIII w.,

c. obora, 2 poł. XIX w.,

d. obora, 2 poł. XIX w.,

e. obora, 2 poł. XIX w.

6.3. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków

Na terenie gminy Dąbie zabytki ruchome, wpisane do rejestru zabytków, stanowią wyposażenie i wystrój obiektów sakralnych.

Ciennice

W kościele fil. p.w. Wszystkich Świętych wpisane są 3 obiekty z wyposażenia kościoła; rejestr zabytków Nr 206/76 na podstawie decyzji z dnia 12 października 1976 r.

Dąbie

W kościele fil. p.w. Najświętszego Serca Jezusowego, do rejestru zabytków pod nr 133/74 na podstawie decyzji z dnia 9 lipca 1974 r., wpisany jest zamek do drzwi.

Kosierz

W kościele fil. p.w. Nawiedzenia NMP, do rejestru zabytków pod nr 134/74 na podstawie decyzji z dnia 9 sierpnia 1974 r., wpisany został dzwon oraz epitafia E. Unruh i Piotra i Ewy Klette.

Lubiatów

Wyposażenie kościoła fil. p.w. MB Częstochowskiej wpisane zostało do rejestru zabytków pod nr 207/76 na podstawie decyzji z dnia 12 października 1976 r. W skład wyposażenia wchodzi m.in. ołtarz główny, skarbona, chrzcielnica, dzwony.

Łagów

W kościele fil. p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego wpisano wystrój i wyposażenie pod nr 180/76 na podstawie decyzji z dnia 13 lutego 1976 r. W skład wyposażenia wchodzi m.in. ołtarz, ambona, empory, plafon, nagrobek

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

Zygmunta Matina.

Pław

Do rejestru zabytków pod nr 135/74 na podstawie decyzji z dnia 9 sierpnia 1974 r. wpisane zostały renesansowe płyty nagrobne, wmurowane w ściany kościoła: Jana Lubasza, braci K. i J. Lubaszów, Jana Canabaeusa v. Luck, Krzysztofa Luck, K.J. Lubasza, Franciszka i Zofii v. Luck, B.M. Glaubita, K.J. v. Luck, I.G. Canabaeusa.

Trzebule

Z wyposażenia kościoła fil. p.w. św. Jana Chrzciciela do rejestru zabytków pod nr 203/76 na podstawie decyzji z dnia 12 października 1976 r. wpisano ołtarz główny, dzwon i skarboneę.

6.4. Zabytki archeologiczne

Zabytek archeologiczny, to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem (art. 3 pkt. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r., Dz. U. z 24.10.2014 r., poz. 1446).

Zabytki archeologiczne są częścią dziedzictwa kulturowego. Na zasób zabytków archeologicznych składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne – warstwy kulturowe, obiekty archeologiczne, jak i ruchome zabytki z nich pochodzące oraz skarby. Europejska konwencja o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. (Dz. U. 96.120.564 z dnia 9 października 1996 r.) uznaje je jako źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”.

Obszar gminy Dąbie został rozpoznany archeologicznie w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP). AZP to program badawczy obejmujący swym zasięgiem terytorium całej Polski. Pozwala na dokładne rozpoznanie zasobów archeologicznych. W swych dotychczasowych założeniach obejmuje bowiem 2 etapy badawcze: 1) kwerendę archiwalną w muzeach, instytucjach publicznych i publikacjach, 2) badania powierzchniowe.

Należy jednak pamiętać, że baza danych AZP jest bazą otwartą. Dołączane są do niej ciągle nowe informacje pochodzące z kolejnych badań czy

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

też weryfikacji badań wcześniejszych. W związku z powyższym dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie.

6.4.1. Wykaz stanowisk archeologicznych

L.p.	Miejscowość	Nr stan. w miejscowości	Nr stan. na obszarze	Funkcja	Chronologia Kultura	Rejestr Uwagi	Obszar
1	Połupin	1	1	ślad osadniczy ślad osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze	arch.	60-10
2	Połupin	2	2	grodzisko	Wczesne Średniowiecze	66-1966 11/C	60-10
3	Połupin	3	3	punkt osadniczy punkt osadniczy	kultura łużycka Wczesne Średniowiecze	arch.	60-10
4	Połupin	4	4	cmentarzysko osada osada ślad osadniczy punkt osadniczy osada osada	Halsztat, kultura łużycka Późny Okres Rzymski Wczesne Średniowiecze Wczesne Średniowiecze Późne Średniowiecze Późny Okres Rzymski Późne Średniowiecze		60-10
5	Połupin	5	5	osada	kultura łużycka	arch.	60-10
6	Połupin	6	6	osada osada	kultura łużycka Okres Wpływów Rzymskich	arch.	60-10
7	Połupin	7	7	?	Pradzieje	arch.	60-10
8	Połupin	8	8	punkt osadniczy	Okres Wpływów Rzymskich	arch.	60-10
9	Połupin	9	9	ślad osadniczy	kultura łużycka	arch.	60-10
10	Połupin	10	10	punkt osadniczy ślad osadniczy ślad osadniczy ślad	kultura łużycka Późne Średniowiecze Epoka Kamienia		60-10

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

				osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze		
11	Połupin	11	11	punkt osadniczy	Epoka Kamienia	arch.	60-10
12	Połupin	12	12	śląd osadniczy	Późne Średniowiecze- okres nowożytny		60-10
13	Połupin	13	13	punkt osadniczy śląd osadniczy	Okres Wpływów Rzymskich? Wczesne Średniowiecze- Późne Średniowiecze		60-10
14	Połupin	14	14	śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	Epoka Kamienia Pradzieje Późne Średniowiecze		60-10
15	Połupin	15	15	punkt osadniczy punkt osadniczy	Wczesne Średniowiecze Późne Średniowiecze		60-10
16	Połupin	16	16	śląd osadniczy	Późne Średniowiecze		60-10
17	Połupin	17	17	śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze- okres nowożytny		60-10
18	Połupin	18	18	śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze		60-10
19	Brzeźnica	1	19	śląd osadniczy	Późne Średniowiecze		60-10
20	Brzeźnica	2	20	śląd osadniczy	Późne Średniowiecze		60-10
21	Brzeźnica	3	21	punkt osadniczy osada śląd osadniczy	Epoka Kamienia Okres Wpływów Rzymskich Późne Średniowiecze		60-10
22	Dąbie	1	22	osada punkt osadniczy grób?	Późne Średniowiecze Epoka Kamienia Epoka Brązu,	327- 1971	60-10

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

				osada śląd osadniczy śląd osadniczy	kultura łużycka Okres Wpływów Rzymskich Pradzieje Późne Średniowiecze		
23	Brzeźnica	4	23	punkt osadniczy śląd osadniczy	Kultura łużycka Późne Średniowiecze		60-10
24	Brzeźnica	5	24	śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze		60-10
25	Brzeźnica	6	25	punkt osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	Okres Wpływów Rzymskich? Pradzieje Późne Średniowiecze-okres nowożytny		60-10
26	Brzeźnica	7	26	śląd osadniczy punkt osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	Późny Okres Lateński Okres Wpływów Rzymskich? Pradzieje Wczesne Średniowiecze Późne Średniowiecze		60-10
27	Brzeźnica	8	27	śląd osadniczy	Późne Średniowiecze-okres nowożytny		60-10
28	Brzeźnica	9	28	śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	Wczesna Epoka Brązu Epoka Brązu Pradzieje Późne Średniowiecze-okres nowożytny		60-10
29	Brzeźnica	10	29	śląd osadniczy śląd osadniczy śląd	Okres Lateński Pradzieje Późne		60-10

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

				osadniczy	Średniowiecze- okres nowożytny		
30	Brzeźnica	11	30	śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze- okres nowożytny		60-10
31	Brzeźnica	12	31	punkt osadniczy osada śląd osadniczy	Epoka Kamienia Okres Lateński Późne Średniowiecze		60-10
32	Brzeźnica	13	32	osada śląd osadniczy	kultura łużycka Późne Średniowiecze		60-10
33	Brzeźnica	14	33	osada śląd osadniczy	kultura łużycka Późne Średniowiecze- okres nowożytny		60-10
34	Brzeźnica	15	34	znalezisko luźne	Okres Lateński	arch.	60-10
35	Brzeźnica	16	35	śląd osadniczy	?	arch.	60-10
36	Brzeźnica	17	36	osada	Mezolit	arch.	60-10
37	Brzeźnica	18	37	cmentarzysko	kultura łużycka	arch.	60-10
38	Brzeźnica	19	38	cmentarzysko punkt osadniczy cmentarzysko śląd osadniczy	Halsztat, kultura łużycka Epoka Kamienia kultura łużycka Późne Średniowiecze- okres nowożytny		60-10
39	Stary Zagór	5	39	znalezisko luźne osada śląd osadniczy	Epoka Kamienia kultura łużycka Późne Średniowiecze- okres nowożytny		60-10
40	Stary Zagór	6	40	punkt osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	Epoka Kamienia Pradzieje Późne Średniowiecze- okres nowożytny		60-10
41	Stary Zagór	7	41	śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze		60-10

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

42	Stary Zagór	8	42	punkt osadniczy punkt osadniczy	kultura łużycka Późne Średniowiecze- okres nowożytny		60-10
43	Stary Zagór	9	43	śląd osadniczy	kultura łużycka		60-10
44	Stary Zagór	10	44	punkt osadniczy	kultura łużycka		60-10
45	Nowy Zagór	1	45	? osada osada śląd osadniczy śląd osadniczy	kultura łużycka Okres Wpływów Rzymskich Wczesne Średniowiecze Późne Średniowiecze Późne Średniowiecze	438-1973	60-10
46	Nowy Zagór	2	46	osada osada śląd osadniczy	kultura łużycka Wczesne Średniowiecze Późne Średniowiecze	439-1973	60-10
47	Nowy Zagór	3	47	osada śląd osadniczy śląd osadniczy	Okres Wpływów Rzymskich Okres Wpływów Rzymskich Późne Średniowiecze	440-1973	60-10
48	Nowy Zagór	4	48	śląd osadniczy	Pradzieje		60-10
49	Nowy Zagór	5	49	śląd osadniczy śląd osadniczy osada	Pradzieje Wczesne Średniowiecze Późne Średniowiecze		60-10
50	Nowy Zagór	6	50	punkt osadniczy punkt osadniczy	kultura łużycka Późne Średniowiecze		60-10
51	Nowy Zagór	7	51	punkt osadniczy śląd osadniczy	kultura łużycka? Późne Średniowiecze- okres nowożytny		60-10
52	Nowy Zagór	8	53	grób	Hasztat?	arch.	60-10
53	Nowy Zagór	9	53	groty włóczni	Wczesne Średniowiecze?	arch.	60-10
54	Dąbki	1	54	osada?	?	352-1971	60-10

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

						arch.	
55	Dąbki	2	55	osada	Późne Średniowiecze	320-1971 arch.	60-10
56	Dąbki	3	56	osada osada	Okres Wpływów Rzymskich Późne Średniowiecze	351-1971 arch.	60-10
57	Dąbki	4	57	znalezisko luźne	?	arch.	60-10
58	Dąbki	5	58	cmentarzysko	Epoka Brązu, kultura łużycka	arch.	60-10
59	Dąbki	6	59	śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze		60-10
60	Dąbki	7	60	śląd osadniczy	Późne Średniowiecze		60-10
61	Połupin	20	73	osada	Okres Lateński		60-10
62	Połupin	19	74	cmentarzysko	Epoka Brązu, kultura łużycka	arch.	60-10
63	Nowy Zagór	-	76	kurhany	Epoka Brązu	arch.	60-10
64	Nowy Zagór	-	77	cmentarzysko	Epoka Brązu	arch.	60-10
65	Nowy Zagór	-	78	grób	Epoka Brązu	arch.	60-10
66	Nowy Zagór	-	79	znalezisko luźne	Epoka Brązu	arch.	60-10
67	Nowy Zagór	-	80	znalezisko luźne	XV w.	arch.	60-10
68	Dąbie	2	1	osada śląd osadniczy osada śląd osadniczy	Wczesne Średniowiecze Pradzieje Halsztat, kultura łużycka Późne Średniowiecze-okres nowożytny	312-1971	60-11
69	Dąbie	3	2	osada osada śląd osadniczy śląd osadniczy	Okres Lateński Wczesne Średniowiecze Pradzieje Późne Średniowiecze	353-1971	60-11
70	Dąbie	4	3	osada osada	Epoka Brązu Wczesne Średniowiecze	332-1971 arch.	60-11
71	Dąbie	5	4	osada	Epoka Brązu	331-1971	60-11
72	Dąbie	6	5	punkt osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze		60-11

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

73	Dąbie	7	6	osada	Wczesne Średniowiecze	arch.	60-11
74	Dąbie	8	7	cmentarzysko cmentarzysko ślad osadniczy	Epoka Brązu, kultura łużycka Halsztat, kultura łużycka Późne Średniowiecze- okres nowożytny		60-11
75	Dąbie	9	8	ślad osadniczy	Późne Średniowiecze- okres nowożytny		60-11
76	Dąbie	10	9	ślad osadniczy	Późne Średniowiecze- okres nowożytny		60-11
77	Pław	4	10	osada osada ślad osadniczy	Epoka Brązu Wczesna Epoka Brązu Późne Średniowiecze- okres nowożytny	333-1971	60-11
78	Pław	5	11	osada osada ślad osadniczy ślad osadniczy	Epoka Brązu Wczesna Epoka Brązu Okres Wpływów Rzymskich Późne Średniowiecze- okres nowożytny	437-1971	60-11
79	Pław	10	12	osada	Późne Średniowiecze	arch.	60-11
80	Pław	11	13	ślad osadniczy	Późne Średniowiecze- okres nowożytny		60-11
81	Pław	12	14	ślad osadniczy	Średniowiecze- okres nowożytny		60-11
82	Pław	13	15	ślad osadniczy ślad osadniczy ślad osadniczy	Epoka Kamienia Pradzieje Późne Średniowiecze- okres nowożytny		60-11
83	Pław	14	16	ślad osadniczy	Późne Średniowiecze- okres		60-11

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

					nowożytny		
84	Pław	6	17	śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze		60-11
85	Pław	7	18	cmentarzysko	Epoka Brązu		60-11
86	Pław	8	19	śląd osadniczy	Późne Średniowiecze-okres nowożytny		60-11
87	Pław	9	20	śląd osadniczy śląd osadniczy	Epoka Kamienia Późne Średniowiecze-okres nowożytny		60-11
88	Pław	15	21	śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze-okres nowożytny		60-11
89	Szczawno	1	22	cmentarzysko	Epoka Brązu, kultura łużycka	138-1968	60-11
90	Szczawno	2	23	osada punkt osadniczy śląd osadniczy	Okres Wpływów Rzymskich Wczesna Epoka Brązu Późne Średniowiecze	435-1973	60-11
91	Szczawno	3	24	osada osada śląd osadniczy	Halsztat, kultura łużycka Okres Wpływów Rzymskich Późne Średniowiecze-okres nowożytny		60-11
92	Szczawno	4	25	cmentarzysko	Epoka Brązu, kultura łużycka	330-1971 arch.	60-11
93	Szczawno	5	26	osada osada śląd osadniczy śląd osadniczy	Epoka Brązu, kultura łużycka Okres Wpływów Rzymskich Pradzieje Późne Średniowiecze-okres nowożytny		60-11
94	Szczawno	6	27	punkt osadniczy	Pradzieje		60-11

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

				śląd osadniczy	Późne Średniowiecze- okres nowożytny		
95	Szczawno	7	28	śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze- okres nowożytny		60-11
96	Szczawno	8	29	śląd osadniczy	Późne Średniowiecze		60-11
97	Szczawno	9	30	punkt osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Wczesna Epoka Brązu Późne Średniowiecze- okres nowożytny		60-11
98	Ciemnice	3	31	śląd osadniczy	?		60-11
99	Ciemnice	1	4	osada śląd osadniczy	Okres Wpływów Rzymskich Późne Średniowiecze	322-1971	60-12
100	Ciemnice	2	5	osada śląd osadniczy	Późne Średniowiecze Późne Średniowiecze	357-1971	60-12
101	Budynia	1	5	punkt osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	Halsztat, kultura łużycka Pradzieje Późne Średniowiecze- okres nowożytny		61-10
102	Budynia	2	6	punkt osadniczy punkt osadniczy śląd osadniczy	Halsztat, kultura łużycka Pradzieje Późne Średniowiecze- okres nowożytny		61-10
103	Budynia	3	7	śląd osadniczy	Późne Średniowiecze- okres nowożytny		61-10
104	Gola	1	15	śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Wczesne Średniowiecze		61-10

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

				śląd osadniczy	Późne Średniowiecze-okres nowożytny		
105	Gola	2	16	śląd osadniczy punkt osadniczy punkt osadniczy śląd osadniczy punkt osadniczy	Późny Okres Rzymski Halsztat, kultura łużycka Wczesne Średniowiecze Późne Średniowiecze-okres nowożytny Pradzieje		61-10
106	Gola	3	17	śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze-okres nowożytny		61-10
107	Gola	4	18	śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze-okres nowożytny		61-10
108	Gola	5	19	śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	Epoka Brązu, kultura łużycka Pradzieje Późne Średniowiecze-okres nowożytny		61-10
109	Gola	6	20	śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze-okres nowożytny		61-10
110	Gola	7	21	punkt osadniczy punkt osadniczy śląd osadniczy	Epoka Brązu-Halsztat, kultura łużycka Pradzieje Późne Średniowiecze-okres nowożytny		61-10
111	Stary Zagór	2	22	śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze-okres		61-10

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

					nowożytny		
112	Stary Zagór	3	23	śląd osadniczy	Późne Średniowiecze- okres nowożytny		61-10
113	Stary Zagór	4	24	śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze- okres nowożytny		61-10
114	Stary Zagór	1	25	osada śląd osadniczy osada punkt osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy punkt osadniczy	Halsztat, kultura łużycka Epoka Kamienia Okres Wpływów Rzymskich kultura łużycka Pradzieje Późne Średniowiecze- okres nowożytny Wczesne Średniowiecze	319-1971	61-10
115	Budnica	4	30	cmentarzysko	Epoka Brązu- Halsztat, kultura łużycka	arch.	61-10
116	Brzeźnica	3	31	osada	Mezolit	arch.	61-10
117	Stary Zagór	6	32	punkt osadniczy punkt osadniczy śląd osadniczy	Halsztat, kultura łużycka Pradzieje Późne Średniowiecze- okres nowożytny		61-10
118	Stary Zagór	7	33	śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	Neolit Pradzieje Okres Nowożytny		61-10
119	Stary Zagór	8	34	śląd osadniczy śląd osadniczy	Wczesne Średniowiecze Późne Średniowiecze		61-10
120	Pław	1	1	osada	Okres Wpływów Rzymskich	436-1973 arch.	61-11
121	Pław	2	2	osada	Późne Średniowiecze	323-1971 arch.	61-11

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

122	Pław	3	3	osada	Epoka Brązu	325-1971 arch.	61-11
123	Pław	16	4	grodzisko	Halsztat, kultura łużycka	arch.	61-11
124	Gronów	1	5	cmentarzysko punkt osadniczy ślad osadniczy	Halsztat, kultura łużycka Halsztat, kultura łużycka Późne Średniowiecze- okres nowożytny	324-1971	61-11
125	Gronów	2	6	osada	Epoka Brązu, kultura łużycka	326-1971 arch.	61-11
126	Gronów	3	7	ślad osadniczy ślad osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze- okres nowożytny		61-11
127	Gronów	4	8	ślad osadniczy ślad osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze- okres nowożytny		61-11
128	Gronów	5	9	ślad osadniczy ślad osadniczy	Halsztat, kultura łużycka Późne Średniowiecze- okres nowożytny		61-11
129	Trzebule	1	10	cmentarzysko	Epoka Brązu- Halsztat, kultura łużycka	126-1968	61-11
130	Trzebule	2	11	cmentarzysko	?	arch.	61-11
131	Trzebule	3	12	punkt osadniczy punkt osadniczy ślad osadniczy	Halsztat, kultura łużycka Pradzieje XIV-XV w.		61-11
132	Trzebule	4	13	ślad osadniczy ślad osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze		61-11
133	Trzebule	5	14	ślad osadniczy osada punkt osadniczy	Epoka Kamienia Halsztat, kultura łużycka Okres Nowożytny		61-11
134	Trzebule	6	15	punkt osadniczy	Halsztat, kultura łużycka		61-11

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

				śląd osadniczy	Późne Średniowiecze- okres nowożytny		
135	Kosierz	1	16	śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze- okres nowożytny		61-11
136	Kosierz	2	17	śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze- okres nowożytny		61-11
137	Kosierz	3	18	śląd osadniczy	Późne Średniowiecze- okres nowożytny		61-11
138	Kosierz	4	19	śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze- okres nowożytny		61-11
139	Kosierz	5	20	śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze- okres nowożytny		61-11
140	Łagów	1	1	osada	Późne Średniowiecze	335- 1971 arch.	61-12
141	Łagów	2	2	cmentarzysko	Epoka Brązu, kultura łużycka	arch.	61-12
142	Trzebule	1	18	punkt osadniczy śląd osadniczy	Epoka Brązu, kultura łużycka Późne Średniowiecze		61-12
143	Trzebule	2	19	śląd osadniczy śląd osadniczy	Epoka Brązu, kultura łużycka Późne Średniowiecze		61-12
144	Trzebule	3	20	punkt osadniczy śląd osadniczy	Epoka Brązu?, kultura łużycka Późne Średniowiecze		61-12
145	Trzebule	4	21	punkt osadniczy punkt osadniczy śląd osadniczy	Epoka Kamienia Pradzieje Późne Średniowiecze		61-12
146	Trzebule	5	22	punkt	Neolit		61-12

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

				osadniczy ślad osadniczy	Późne Średniowiecze		
147	Trzebule	6	23	punkt osadniczy ślad osadniczy	Młodszy Okres Przedrzymski Późne Średniowiecze		61-12
148	Trzebule	7	24	punkt osadniczy ślad osadniczy	Okres Wpływów Rzymskich Późne Średniowiecze- okres nowożytny		61-12
149	Trzebule	8	25	punkt osadniczy ślad osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze		61-12
150	Trzebule	9	26	punkt osadniczy ślad osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze		61-12
151	Trzebule	10	27	punkt osadniczy punkt osadniczy punkt osadniczy punkt osadniczy ślad osadniczy	Neolit? Halsztat-Laten Okres Przedrzymski Pradzieje Późne Średniowiecze		61-12
152	Lubiatów	1	7	cmentarzysko	Okres Wpływów Rzymskich		62-11
153	Lubiatów	2	8	punkt osadniczy punkt osadniczy ślad osadniczy	Pradzieje Laten, kultura pomorska Późne Średniowiecze- okres nowożytny		62-11
154	Lubiatów	3	9	punkt osadniczy punkt osadniczy ślad osadniczy	Halsztat, kultura łużycka Pradzieje Późne Średniowiecze- okres nowożytny		62-11
155	Lubiatów	4	10	ślad osadniczy ślad osadniczy ślad	Pradzieje Wczesne Średniowiecze Późne		62-11

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

				osadniczy	Średniowiecze- okres nowożytny		
156	Lubiatów	5	11	osada śląd osadniczy punkt osadniczy śląd osadniczy	Wczesna Epoka Brązu Epoka Brązu, kultura łużycka Okres Wpływów Rzymskich Późne Średniowiecze- okres nowożytny		62-11
157	Lubiatów	6	12	śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze		62-11
158	Lubiatów	7	13	punkt osadniczy śląd osadniczy punkt osadniczy	Pradzieje Późne Średniowiecze- okres nowożytny Halsztat, kultura łużycka		62-11
159	Lubiatów	8	14	punkt osadniczy punkt osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Halsztat?, kultura łużycka Późne Średniowiecze		62-11
160	Lubiatów	9	15	punkt osadniczy punkt osadniczy punkt osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Halsztat, kultura łużycka Laten, kultura luboszycka Późne Średniowiecze- okres nowożytny		62-11
161	Kosierz	7	16	punkt osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	Pradzieje Halsztat, kultura łużycka Późne Średniowiecze- okres nowożytny		62-11
162	Kosierz	28	17	śląd osadniczy śląd osadniczy	Wczesna Epoka Brązu Późne Średniowiecze		62-11
163	Kosierz	9	18	punkt osadniczy	Pradzieje		62-11

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

				punkt osadniczy ślad osadniczy	Halsztat, kultura łużycka Późne Średniowiecze		
--	--	--	--	--------------------------------	---	--	--

6.4.2. Opis koncentracji stanowisk archeologicznych łącznie z ich funkcją i analizą chronologiczną, uwarunkowania fizjograficzne.

Pod względem morfologicznym gmina Dąbie leży w obrębie trzech regionów: doliny środkowej Odry, doliny dolnego Bobru, Wysoczyzny Czerwieńskiej. Dolina Środkowej Odry zajmuje północną część gminy. Jest to rozległy obszar doliny (fragment Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej) kilkukilometrowej szerokości, oddzielonej ostrą, kilkudziesięciokilometrową krawędzią morfologiczną od Wysoczyzny Czerwieńskiej. Terasa zalewowa, stanowiąca fragment lewej części doliny Odry stanowi dno doliny okresowo zalewane wodą starorzeczca. Dolina dolnego Bobru zajmuje niewielki fragment powierzchni gminy. W granicach doliny występuje również terasa zalewowa. Wysoczyzna Czerwieńska stanowi zasadniczą część powierzchni gminy.

Pod względem hydrograficznym teren gminy jest od północy i zachodu ograniczony widłami dwóch rzek, Odry i jej lewobrzeżnego dopływu Bobru. Na terenie gminy znajdują się jeziora: Wielkie, Pławie, Pławno I, Pławno II.

Wysokości na omawianym terenie wahają się od około 41 m n.p.m. w dolinie Odry do ponad 133 m n.p.m. na wyniesieniach w zachodniej zalesionej części gminy. Deniwelacje wynoszą około 92 m.

Przypowierzchniowe warstwy podłoża zbudowane są z czwartorzędowych utworów plejstoceniowych (związanych z działalnością lądolodu) i holoceniowych (powstałych po zaniku lodowca). Utwory plejstoceniowe to głównie wodnolodowcowe i rzeczne piaski, żwiry oraz gliny, piaski i żwiry morenowe. Utwory te często przewarstwiają się wzajemnie. Najczęściej jednak występują piaski pochodzenia wodnolodowcowego, które pokrywają większość obszaru gminy. Gliny występują na niewielkich połączach terenu w okolicach Szczawna, Brzeźnicy, Połupina, Dąbia, Kosierza i Trzebul. Kulminacje we wschodniej części gminy zbudowane są głównie z piasków, żwirów i głazów moren lodowcowych

oraz z utworów piaszczysto - żwirowych kemów. Taras nadzalewowy biegnący od krawędzi doliny Odry oraz wzdłuż Bobru zbudowany jest z piasków drobnych i średnich. Osady holocenu reprezentowane przez osady rzeczne (mułki, piaski

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

i żwiry) i występują w dolinach rzecznych i dolinkach bocznych. Piaski eoliczne wydm znajdują się na powierzchni wysoczyzny i w dolinie Odry, natomiast osady pochodzenia organicznego (torfy) występują w ciągach mis wytopiskowych.

Najstarsze ślady osadnictwa na terenie gminy pochodzą z środkowej epoki kamienia mezolitu (8000 lat p.n.e.). Są to pojedyncze znaleziska w postaci narzędzi krzemienych znalezione między innymi w okolicach miejscowości Brzeźnica. Od czasu mezolitu obszar ten był nieprzerwanie zasiedlony, o czym świadczą znaleziska z następných epok. Osadnictwo grupuje się głównie wzdłuż cieków wodnych, na terenach zajmowanych i dziś przez współczesne wsie.

Bardziej ustabilizowane osadnictwo na terenie dzisiejszej gminy Dąbie widoczne jest w młodszej epoce kamienia – neolicie. Neolit przynosi rewolucyjne zmiany w historii ludzkości. Dotychczasowa gospodarka przyswajająca dzięki opanowaniu uprawy ziemi i hodowli zwierząt, została zastąpiona przez gospodarkę wytwarzającą. Wraz z osiadłym trybem życia pojawiły się takie wynalazki jak: stałe budownictwo mieszkalne i gospodarcze, umiejętność lepienia i wypalania naczyń glinianych, znajomość tkactwa itp. Ślady osadnictwa ludzi z okresu neolitu odkryto między innymi w okolicach miejscowości Stary Zagór, Trzebule.

Z upowszechnieniem się nowego materiału (brązu) wiąże się dalszy rozwój gospodarczo-cywilizacyjny w epoce brązu. Docierał on na te tereny drogą wymiany z południa Europy, zwiększając rolę handlu i powodując przenikanie się wpływów. Wczesna epoka brązu jest na terenie gminy słabo reprezentowana (okolice Pławia). Wzrost osadnictwa widoczny jest natomiast w środkowym i późnym okresie epoki brązu. Zaczęła się wówczas rozwijać kultura łużycka, zaliczana do wielkiego kompleksu kultur popielnicowych, rozprzestrzeniających się stopniowo z centrum naddunajskiego na rozległe tereny Europy. Osadnictwo kultury łużyckiej na terenie gminy jest bogato reprezentowane między innymi przez osady w okolicach miejscowości: Dąbie, Nowy Zagór, Szczawno, Gola, Gronów, Trzebule, Lubiatów. Natomiast cmentarzyska wykorzystywane przez miejscową ludność odkryto na terenie miejscowości: Dąbki, Nowy Zagór, Dąbie, Szczawno, Trzebule, Łagów.

W VII w p.n.e. rozpoczyna się epoka żelaza. Obok wyrobów brązowych, których udział systematycznie maleje, pojawiają się wówczas wyroby żelazne.

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

Na wczesny okres żelaza (halsztacki) datuje się osady ludności kultury łużyckiej zlokalizowane w okolicach miejscowości: Połupin, Brzeźnica, Dąbie, Szczawno, Stary Zagór, Gronów, Trzebule, Lubiaków, Kosiarz i grodzisko z okolic miejscowości Pław oraz cmentarzyska tej ludności z okolic miejscowości: Połupin, Brzeźnica, Budynia, Gronów.

Pod koniec okresu halsztackiego rozpoczyna się stopniowy rozkład kultury łużyckiej, spowodowany prawdopodobnie kryzysem gospodarczym wywołanym pogorszeniem się klimatu oraz zbytym wyeksploatowaniem środowiska naturalnego. Dodatkowym czynnikiem destabilizacyjnym był najazd Scytów. Osłabiona ludność kultury łużyckiej była stopniowo podbijana lub kolonizowana przez pokrewne im ludy tworzące kulturę pomorską. Tworząca ją ludność pozostawiła ślady swojego pobytu w okolicach miejscowości Lubiaków.

Początek wieku IV p.n.e. wiąże się z masowym upowszechnieniem się żelaza jako podstawowego surowca, ujednoczenia używanych ozdób, narzędzi, broni, przedmiotów codziennego użytku. Na terenie dzisiejszych ziem polskich wykształciła się wówczas tzw. kultura przeworska. Miało to miejsce w późnym okresie lateńskim (młodszy okres przedrzymski). Rozwijała się ona następnie w kolejnym okresie – wpływów rzymskich. Na obszarze naszej gminy notujemy stanowiska datowane na okres wpływów rzymskich w okolicach miejscowości: Połupin, Brzeźnica, Nowy Zagór, Dąbki, Pław, Szczawno, Ciemnice, Gola, Trzebule, Lubiaków.

Na przełomie IV i V w. n.e. większość obszarów przeżywa głęboki kryzys kulturowy, osadniczy i gospodarczy. Związane jest to prawdopodobnie załamaniem się dotychczasowej sytuacji politycznej Europy w wyniku najazdu Hunów. Najazd ten wywołał masowe przesunięcia ludności zamieszkującej jej środkową część oraz zlikwidował wpływ Cesarstwa Rzymskiego. Rozpoczął się okres wędrówek ludów. Bezpośrednim tego skutkiem było zahamowanie trwającego kilka wieków rozwoju gospodarczego i społecznego.

Począwszy od VI w. n. e. wkraczamy w nowy okres dziejów zwany wczesnym średniowieczem. Gęstość osadnictwa w tym okresie jest raczej niewielka. Znaczny rozwój gospodarczy, społeczny i kulturowy rozpoczął się w wieku VIII. W ciągu IX i X wieku kształtowały się podstawy terytorialne państw.

Na obszarze dzisiejszej gminy Dąbie osady datowane na czasy średniowiecza i następnie na okres nowożytny stanowią liczną grupę stanowisk.

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

W tym czasie kształtuje się obecny układ miejscowości, stanowiska średniowieczne i nowożytnie występujące w pobliżu obecnych miejscowości wyznaczają tym samym ich metrykę. Szczególnie bujny rozwój osadnictwa i powstawania wsi nastąpił od XV – XVI w. Warto tutaj wspomnieć o grodzisku wczesnośredniowiecznym w miejscowości Połupin. Obecnie stanowisko całkowicie zalesione, położone na jednym z pagórków na krawędzi pradoliny Odry, kryje szczątki grodu datowanego na przełom VI i VII w. Podczas badań wykopaliskowych przeprowadzonych w latach 60. XX wieku odkryto ślady odcinka drewniano-ziemnego i kamiennego wału, fosy, obiektu mieszkalnego z licznymi zabytkami ceramicznymi, a także metalowymi.

6.4.3. Stan zachowania zabytków archeologicznych oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych

Stanowiska archeologiczne podlegają stałym zagrożeniom. Z każdym rokiem, wraz z rozwojem techniki, intensyfikacją działalności przemysłowej, gospodarczej, rolniczej rośnie stopień ich zagrożenia oraz pojawiają się nowe.

W myśl art. 6 pkt 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 24.10.2014 r., poz. 1446) wszystkie zabytki archeologiczne – bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece. Należy przy tym pamiętać, że zasięg stanowisk archeologicznych został wyznaczony na mapach na podstawie badań powierzchniowych. Jednak nie może on odpowiadać dokładnie zasięgowi występowania pozostałości osadnictwa pradziejowego pod ziemią. Dlatego należy traktować go zawsze orientacyjnie, może bowiem okazać się, że obiekty archeologiczne zalegają także w sąsiedztwie wyznaczonego na podstawie obserwacji powierzchniowej, zasięgu stanowiska.

Najlepiej zachowane są stanowiska archeologiczne położone na nieużytkach, terenach niezabudowanych oraz terenach zalesionych. Należy tutaj przypomnieć, że ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na każdego, kto zamierza realizować nowe zalesienia lub zmianę charakteru dotychczasowej działalności leśnej na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, obowiązek pokrycia kosztów badań archeologicznych oraz ich dokumentacji. W przypadku gminy Dąbie lasy stanowią około 50% powierzchni

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

gminy.

Dużym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są natomiast inwestycje budowlane i przemysłowe (zwłaszcza rozwój budownictwa mieszkalnego i przemysłowego oraz budowa dróg), eksploatacja piaseń i żwirowni. Z bilansu zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce według stanu na dzień 31.12.2003 r. wynika, że na terenie gminy Dąbie udokumentowane są trzy złoża kruszywa naturalnego. Zaniechane złożo „Pław” w 2004 r. zostało przywrócone do eksploatacji. Zostały wydzielone dwa złoża „Pław I” i „Pław II”. Łączna powierzchnia terenu górniczego wynosi 2.172,6 m², natomiast obszaru górniczego 1.497,0 m². Na obszarze tym następuje wydobywanie złóż piasku i pospółki metodą odkrywkową na jednym poziomie do głębokości maksymalnej 5,0 m ppt, średnio 3,0m. Po zakończeniu eksploatacji założono rekultywację terenu w kierunku wodnym. Złożo w Połupinie jest częściowo eksploatowane. Ze złoża „Połupin” na powierzchni 1,4ha zostało wydzielone złożo „Połupin - S”, które przewiduje się w 2005 r. do rekultywacji w kierunku leśnym. W pobliżu tego złoża w 2005 r. zostało wyodrębnione złożo „Połupin - SE” o powierzchni 2,0 ha. W 2004 r. W obrębie miejscowości Trzebule zostało również wydzielone nowe złożo torfu i piasku „Trzebule” o łącznej powierzchni 36.482 m². Na obszarze 19.755 m² przewiduje się wydobywanie torfu maksymalnie do 5,0 m ppt, średnio 3,2 m, natomiast na powierzchni 16.727m² wydobywanie piasku metodą odkrywkową na głębokości maksymalnie 10,0 m ppt, średnio 8,0 m.

Istotnym zagrożeniem jest również działalność rolnicza, zwłaszcza intensywne oranie, gmina Dąbie jest bowiem gminą typowo rolniczą.

Do innego rodzaju zagrożeń należy działalność nielegalnych poszukiwaczy. Zagrożają oni przede wszystkim cmentarzyskom oraz stanowiskom o własnej formie krajobrazowej, jak grodziska czy fortyfikacje ziemne oraz pozostałości z okresu II wojny światowej.

Również przebudowa układów urbanistycznych, ruralistycznych i założeń pałacowo-parkowych prowadzi często do naruszenia średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych. W związku z tym wszystkie prace ziemne wymagają jednoczesnego prowadzenia badań archeologicznych. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie faktów osadniczych na tym terenie. Pozwalają one skorygować, uszczegółowić i potwierdzić informacje uzyskane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej mieszkańców.

Zagrożeniem dla dziedzictwa archeologicznego jest też rozwój turystyki zwłaszcza nad rzekami, jeziorami i w obszarach leśnych. Tereny te atrakcyjne pod względem rekreacyjnym obecnie, często były również okupowane przez ludzi w pradziejach i wczesnym średniowieczu. Dostęp do wody, który stanowił podstawę egzystencji osadniczej umożliwiał tworzenie niezwykle licznych osad o metryce sięgającej od epoki kamienia po czasy nowożytne.

Dlatego dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, na obszarach występowania stanowisk archeologicznych oraz w strefie ich ochrony, podczas inwestycji związanych z robotami ziemnymi, wymagane jest prowadzenie badań archeologicznych. Na badania archeologiczne należy uzyskać pozwolenie Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przed otrzymaniem pozwolenia na budowę lub przed rozpoczęciem prac ziemnych.

Natomiast stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków objęte są ścisłą ochroną konserwatorską zgodnie z art. 7, ust. 1, Ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 24.10.2014 r., poz. 1446). Dlatego zakazuje się prowadzenia wszelkich robót budowlanych czy przemysłowych na terenie wyżej wymienionych stanowisk. Prace porządkowe prowadzone w obrębie stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków wymagają uzgodnienia z Lubuskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

7. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego

7.1. Uwarunkowania wynikające ze „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego gminy”

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Dąbie do roku 2025 przyjęta została Uchwałą Rady Gminy Dąbie Nr XXVIII/177/2013 z dnia 27 czerwca 2013 r.

Strategia uwzględnia ochronę dziedzictwa kulturowego, włącza ją w rozwój gminy zarówno w zakresie wykorzystania obiektów zabytkowych do celów turystycznych podnoszących jej atrakcyjność, jak również promocję imprez kulturalnych, plenerowych i festynów związanych z tradycją tego regionu.

W części I „Ogólna charakterystyka gminy Dąbie”, rozdz. „Środowisko

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

przyrodnicze – warunki i zasoby naturalne”, poza obszarami i obiektami objętymi różnymi formami ochrony przyrody, wymieniono parki podworskie w miejscowościach: Kosierz, Trzebule, Brzeźnica, Pław, Lubiatów i Ciemnice. Podkreślono szczególną rolę parków zabytkowych w kształtowaniu środowiska przyrodniczego gminy.

W rozdz. „Tradycje historyczne – środowisko kulturowe” dokument prezentuje historyczne układy przestrzenne wsi, zasygnalizowano liczne zabytkowe kościoły oraz zespoły pałacowo-parkowe.

Wśród wymienionych działań, w dziedzinie „Turystyka i wypoczynek” sformułowano cel strategiczny 6. „Gmina Dąbie miejscem atrakcyjnym dla turysty i mieszkańca”. Cel ten ma być realizowany m.in. poprzez promocję ciekawych miejsc pod względem turystyczno-krajobrazowym, wspieranie wszelkich form działalności kulturalnej, organizację punktów informacyjnych, promocję gospodarstw agroturystycznych, poprawę stanu technicznego istniejących szlaków turystycznych oraz tworzenie nowych.

7.2. Uwarunkowania wynikające ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy ”

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Dąbie zostało przyjęte Uchwałą Nr 152/XVII/2001 Rady Gminy Dąbie z dnia 22 lutego 2001 r. ze zmianą zatwierdzoną Uchwałą Nr XXI/134/12 z dnia 25 października 2012 r.

Studium jako akt planowania kształtującego politykę przestrzenną gminy wyodrębnia cele, uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego, które doprowadzą do wykorzystania wszystkiego, co cenne i niepowtarzalne dla rozwoju gminy. Należy tu wymienić walory przyrodnicze, wartości kulturowe, zasoby materialne i inicjatywy lokalne, jak również warunki wynikające z położenia gminy, jej powiązań administracyjnych i gospodarczych.

W części I „Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego”, rozdz. III „Występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych”, pkt 1. „Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów o ochronie dóbr kultury” przedstawiono zarys osadnictwa na terenie gminy, krótką charakterystykę poszczególnych wsi, zamieszczono wykazy zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ujętych w ewidencji zabytków.

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego przedstawiono w części II „Kierunki i polityka”. W rozdz. 2 określono ogólne kierunki ochrony środowiska kulturowego:

- ochrona obiektów wpisanych do rejestru zabytków i umieszczonych w ewidencji przez ich zachowanie i utrzymanie we właściwym stanie,
- uzyskiwanie zezwolenia konserwatora zabytków na wszelkie prace podejmowane na terenach wpisanych do rejestru zabytków,
- występowanie do wojewódzkiego konserwatora zabytków z wnioskiem o wpisanie do rejestru zabytków obiektów umieszczonych w ewidencji, a posiadających szczególnie cenny charakter zabytkowy i podejmowanie działań wspomagających utrzymanie takiego obiektu we właściwym stanie technicznym,
- uwzględnianie w pracach planistycznych i decyzjach administracyjnych badań naukowych dotyczących środowiska kulturowego oraz odkryć archeologicznych dokonanych na obszarze gminy,
- wyłączenie parków podworskich z lokalizacji inwestycji i wszelkich form wykorzystania gospodarczego niezgodnego z ich funkcją,
- ochrona zabytkowych założeń dworsko-parkowych przez zachowanie elementów zabytkowych układu terenu (układ komunikacyjny, podział funkcjonalno-przestrzenny, osie kompozycyjne i widokowe, cieki i zbiorniki wodne), zachowanie i konserwację starodrzewu oraz usunięcie elementów zniekształcających kompozycję zieleni,
- zachowanie cmentarzy i mogił historycznych poprzez wyłączenie ich z wszelkiej działalności inwestycyjnej, zachowanie i konserwację starodrzewu, zabytkowych nagrobków, usuwanie elementów zniekształcających (samosiewny, wysypiska, wyrobiska),
- dostosowanie gabarytów i wysokości nowych obiektów i charakteru zabudowy do historycznie ukształtowanego układu przestrzennego i charakteru zabudowy,
- zakaz lokalizowania obiektów uciążliwych i obiektów, które mogą pogorszyć stan środowiska przyrodniczego w sąsiedztwie obiektu zabytkowego oraz obiektów zasłaniających widok na zabytek czy też dysharmonizujących przestrzennie i kompozycyjnie z jego elementami,
- niezwłoczne zawiadomianie wójta gminy lub wojewódzkiego konserwatora zabytków o ujawnieniu podczas wykonywania robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, który posiada cechy zabytku oraz zabezpieczenie odkrytego

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

przedmiotu i wstrzymanie wszelkich robót mogących go uszkodzić lub zniszczyć, do czasu wydania przez konserwatora zabytków odpowiedniego zarządzenia,

- przedkładanie do uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które dotyczą występowania zabytków,

- uwzględnienie następujących zasad zagospodarowania w poszczególnych miejscowościach:

- Brzeźnica – wieś o nieczytelnym planie z folwarkiem w układzie zamkniętym. Należy zachować gabaryty zabudowy,
- Budynia – wieś o układzie ulicówki, zabudowa zwarta, otwarta. Należy zachować rozplanowanie i skalę zabudowy,
- Ciemnice – układ wielookolnicy, zabudowa zwarta, otwarta. Należy zachować plan starego centrum wsi i skalę zabudowy. Cmentarz zachować jako enklawę zieleni.
- Dąbie – wieś o niesprecyzowanym układzie przestrzennym. Zabudowa otwarta, zwarta. Należy zachować gabaryty zabudowy,
- Dąbki – plan wsi nieczytelny. Należy chronić ekspozycję południowo-wschodnią,
- Gola – wieś o układzie ulicówki z zabudową zwartą, otwartą. Należy zachować rozplanowanie wsi, a nową zabudowę podporządkować układowi zabytkowemu w zakresie skali i formy,
- Gronów – układ wsi ulicowo-placowy o zabudowie zwartej, otwartej. Należy zachować rozplanowanie wsi i chronić gabaryty zabudowy,
- Kosierz – układ ulicówki z placami, zabudowa zwarta, otwarta. Należy zachować rozplanowanie wsi i gabaryty zabudowy,
- Lubiatów – wieś o układzie okolnicy z zabudową zwartą, otwartą. Należy zachować rozplanowanie starej części wsi i gabaryty zabudowy,
- Łagów – układ okolnicy z zabudową zwartą, otwartą. Należy zachować rozplanowanie najstarszej części wsi, chronić ekspozycję zabudowy wsi od południa,
- Nowy Zagór – wieś w układzie ulicowo-placowym. Należy zachować układ starej części wsi i gabaryty zabudowy. Ochronie podlega starodrzew cmentarza przykościelnego,
- Pław – wieś o planie owalnicy. Należy zachować fragment włączonej

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

starej części drogi koło kościoła (droga Zielona Góra –Krosno Odrzańskie) skalę zabudowy oraz drzewostan wokół kościoła,

- Połupin – układ wsi ulicowo-placowy o zabudowie zwartej, otwartej. Należy zachować układ historycznej części zabudowy wsi, gabaryty zabudowy. Chronić należy ekspozycję zabudowy wsi od strony północnej,
- Stary Zagór – wieś o planie owalnicy, zabudowa zwarta, otwarta. Należy zachować rozplanowanie historycznej części wsi i gabaryty zabudowy.

Cmentarz zachować jako enklawę zieleni,

- Szczawno – układ wsi ulicowo-placowy o zabudowie zwartej, otwartej. Należy zachować rozplanowanie historycznej części wsi i gabaryty zabudowy. Cmentarz zachować jako enklawę zieleni,
- Trzebule – wieś o planie owalnicy z zabudową zwartą, otwartą. Należy zachować gabaryty zabudowy, chronić ekspozycję wsi od strony zachodniej. Zachować drzewostan cmentarza przykościelnego.

7.3. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Gmina Dąbie nie posiada miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru całej gminy. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla wybranych obszarów na terenie gminy obejmują tereny zlokalizowane poza strefami ochrony konserwatorskiej, nie występują na nich również rozpoznane relikty archeologiczne.

Inwestycje na terenie gminy realizowane są na podstawie decyzji o warunkach zabudowy oraz ustaleniu lokalizacji celu publicznego, które każdorazowo uzgadniane są z konserwatorem zabytków.

8. Charakterystyka i ocena stanu zachowania obiektów wpisanych do rejestru zabytków

Z obiektów architektury i budownictwa wpisanych do rejestru zabytków na terenie gminy Dąbie najlepiej zachowane są obiekty będące własnością Kościoła, pozostałe prezentują zróżnicowany stan zachowania.

BRZEŹNICA

Zespół pałacowy usytuowany w północnej części wsi, tworzą: park założony w stylu krajobrazowym, zlokalizowany w południowej części założenia,

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

w centralnej części pałac i zabudowa folwarczna skupiona wokół prostokątnego dziedzińca. W części północnej znajduje się dawny ogród warzywny z domkiem ogrodnika, które oddziela od części folwarcznej droga gminna. Założenie o nieregularnym kształcie, zajmuje powierzchnię ok. 10 ha.

Pałac wzniesiony w latach 1907-1908, w stylu eklektycznym, na miejscu wcześniejszej budowli, gdy właścicielem majątku był Karl Riedel. Budynek zbudowany na rzucie prostokąta, z płytkimi ryzalitami oraz przybudówkami, dwukondygnacyjny, podpiwniczony, z użytkowym poddaszem, murowany, tynkowany, przykryty wysokim, wielospadowym dachem mansardowym z wystawkami. Dach kryty blachą ocynkowaną i łupkiem. We wschodnim narożniku budynku czterokondygnacyjna, kwadratowa wieża przykryta kopulastym hełmem ze sterczyną. Elewacje pałacu bogato dekorowane architektonicznie. W osi elewacji frontowej, poprzedzone schodami, główne wejście w postaci portalu z profilowanym frontonem wypełnionym dekoracją rzeźbiarską. Zachowana oryginalna, bogato rzeźbiona stolarka drewniana z okresu powstania obiektu, również elementy wystroju wnętrza. W latach 50. XX wieku budynek dostosowano na cele opieki społecznej, użytkowany w tym charakterze do 2006 r. Remont kapitalny na początku lat 80. XX w. Od 2014 r. zespół pałacowy jest własnością prywatną.

Park założony w 2 połowie XIX w., o powierzchni 6,5 ha, w tym 0,5 ha wód. W północnej, mniejszej części parku znajdował się ogród warzywny oraz sad. Dawne drzewa owocowe zostały w większości wycięte, a pozostałe wzdłuż wschodniej granicy ozdobne, różnogatunkowe zadrzewienie układa się w półkolisty szpaler, przerośnięty samosiewami drzew i krzewów. W południowej części o swobodnej kompozycji grup starodrzewu, położonej między pałacem i rzeką Bóbr, porasta ponad 50 gatunków drzew. Rosną tu m.in. okazy miłorzębu, cyprysnik błotny, grujecznik japoński, cyprysiki, buki, wiązy, klony srebrzyste, dęby czerwone, brzozy brodawkowate, lipy drobnolistne. Pojedynczo rosną gatunki drzew iglastych. Wzdłuż wschodniej granicy parku szpaler grabowy, pierwotnie formowany w postaci zwarte go żywopłotu. U podnóża niewielkiego wzniesienia, na którym posadowiony jest pałac, z jego południowej strony przepływa wąski ciek wodny – Młynówka. Na osi widokowej pałacu w kierunku rzeki Bóbr usytuowany jest rozległy staw. Park jest częściowo ogrodzony. Do założenia prowadzi ozdobna, szeroka brama wjazdowa z dozorówkami po

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

bokach.

Drzewostan parkowy wymaga przeprowadzenia zabiegów pielęgnacyjnych oraz sanitarnych. Staw i cieki wodne są częściowo zamulone i zanieczyszczone. Układ komunikacyjny parku uległ zatarciu, a na skutek niekontrolowanego rozrostu samosiewów zniekształcona została pierwotna kompozycja. Całość wymaga rewaloryzacji.

Zabudowa folwarczna z pocz. XX w., zajmuje obszar ok. 1 ha, w zabudowie zwartej, przy prostokątnym dziedzińcu, po jego wschodniej, zachodniej i północnej stronie, natomiast od południa układ zamyka pałac z dwiema oficynami. Obiekty niejednorodne pod względem wysokości i formy, murowane z cegły. Stanowią interesujący i dość dobrze zachowany przykład zabudowań gospodarczych przy zespole pałacowo-parkowym. Budynki inwentarskie remontowane w latach 80. XX w., obecnie wymagają odnowienia. W bardzo dobrym stanie, po remoncie kapitalnym, jest dom ogrodnika.

CIEMNICE

Kościół filialny p.w. Wszystkich Świętych usytuowany w centralnej części wsi, na wzniesieniu, otoczony założeniem cmentarnym. Wzniesiony w 1610 r. z fundacji Hansa v. Salgast. Budowla pierwotnie drewniana o konstrukcji szachulcowej, w latach 60. XX w. obmurowana cegłą i otynkowana. Założona na rzucie prostokąta z trójbocznie zamkniętą ścianą prezbiterialną, do której od wschodu dobudowano kwadratową w rzucie zakrystię. Bryła przykryta wysokim dwuspadowym dachem przechodzącym od wschodu w trójboczny. Zakrystię nakrywa odrębny dach dwuspadowy. Dachy kryte dachówką. Do ściany zachodniej dobudowano w 1974 r. salkę katechetyczną na rzucie prostokąta z podcieniem od południa, poprzedzającym główne wejście do kościoła, nakrytą dachem dwuspadowym. Elewacje bez podziałów architektonicznych, z otworami okiennymi zamkniętymi odcinkowo. Wnętrze jednoprzestrzenne. Bezpośrednio przy świątyni, po jej południowo-zachodniej stronie wznosi się drewniana dzwonnica z XIX w. Kościół remontowany w 1962 r. Obecnie na obu obiektach znajduje się nowe pokrycie dachu, w 2013 r. wykonano stalowe przypory prezbiterium, odnowienia wymagają tynki zewnętrzne.

DĄBIE

Wieś o metryce XII-wiecznej. Jako właściciele Dąbia wymieniani są w 1500 r. Knobelsdorffowie, w XVIII w. Schöneichowie, w 1 poł. XIX w.

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

dzierżawcą wsi był Jedschke. Panowie feudalni sprawowali patronat nad kościołem. Świątynia wzniesiona ok. poł. XIII w. W czasie wojny trzydziestoletniej zniszczona. Odbudowana w 1674 r. Kolejna przebudowa miała miejsce w 1710 r. W 2 poł. XIX w. przekształcono elewację. Zmieniono fakturę lica, otwory okienne powiększono, zamknięto ostrołukowo. Pierwotnie ewangelicki, po 1945 r. filialny p.w. Najświętszego Serca Jezusowego parafii w Krośnie Odrzańskim, od 1986 r. parafii w Pławiu.

Orientowany, murowany z kamienia polnego i cegły. Wzniesiony na rzucie wydłużonego prostokąta, z kwadratową, masywną wieżą od zachodu i prostokątną, dwukondygnacyjną zakrystią przyległą od północy do wschodniej części korpusu. Wydłużony korpus nawy nakryty dachem dwuspadowym, przysadzista wieża dachem namiotowym z lukarnami, aneks zakrystii z nadbudową nakryty dachem trójspadowym. Dachy kryte dachówką karpiówką. Wnętrze jednoprzestrzenne z chórem od strony zachodniej, wspartym na dwóch kolumnach, przykryte drewnianym stropem. Wokół kościoła znajduje się dawny cmentarz grzebalny z XIV w., który był otoczony kamiennym murem. Cmentarz zlikwidowano przed 1945 rokiem. Powojenne remonty kościoła dotyczyły wymiany pokrycia dachowego i renowacji wnętrza. Ostatni remont w 2013 r. m.in. przy wsparciu środków finansowych gminy Dąbie. Stan zachowania dobry.

KOSIERZ

Kosierz jako dobra rodziny v. Rechenberg wymieniany jest w pocz. XIV w. W roku 1476 r. jako właściciel dóbr podawany jest Kaspar Rabenaw, a ok. 1492 r. bracia Christoph, Melchior i Hans Kottwitz. W 1697 r. majątek nabywa Georg Sigmund Knobelsdorff wznosząc we wsi barokową siedzibę. W poł. XIX w. Kosierz staje się własnością rodziny v. Kottwitz.

Kościół filialny p.w. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny, zbudowany w 2 poł. XIII w. w stylu gotyckim, przebudowany w XVI, XVII i XIX w. Murowany z kamienia polnego i cegły. Kościół orientowany, jednonawowy, na planie prostokąta z węższym prostokątnym prezbiterium i kruchtą przylegającą do niego od południa. Nawa nakryta trójspadowym dachem, ma w zachodniej partii kalenicy czworoboczną drewnianą wieżyczkę z 1693 r., konstrukcji ryglowej, oszalowaną, nakrytą dachem ostrosłupowym zwieńczonym krzyżem. Nad prezbiterium i kruchtą dachy dwuspadowe kryte dachówką karpiówką. Po II wojnie światowej przekształcono wnętrze, usuwając elementy

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

charakterystyczne dla protestantyzmu. Wokół kościoła dawny cmentarz ewangelicki z zachowanymi okazami pomnikowych lip i dębów szypułkowych, na którym pozostały tylko dwa pomniki nagrobne dawnych właścicieli. Prace remontowe prowadzone sukcesywnie (wymiana pokrycia dachu, szalowanie wieży). W 2014 r. remont wnętrza, w trakcie którego odkryto relikty gotyckiej polichromii.

Pałac wzniesiony około 1700 roku dla Georga Sigmunda von Knobelsdorffa, w stylu barokowym, przebudowany w XIX w. Murowany z cegły i kamienia w partii piwnic, dwukondygnacyjny. Rzut na planie prostokąta, z dwoma skrzydłami bocznymi od strony wschodniej. Przykryty dachem dwuspadowym nad korpusem głównym i dachami trójspadowymi nad skrzydłami. Dach kryty w części środkowej papą i blachą, na skrzydłach zachowane pozostałości łupka. Trójosiowe skrzydła boczne flankują front pałacu poprzedzony schodami, w którym znajdują się półkoliste wnęki. W 1845 r. dokonano przebudowy polegającej m.in. na zmianie dachu, wystroju elewacji, dobudowaniu parterowej przybudówki między skrzydłami w partii frontowej pałacu. Gruntowny remont przeprowadzono w latach 70. XX w., w 1998 r. wykonano częściowy remont dachu w ramach prac zabezpieczających i dostawiono przyporę do splekanego narożnika pałacu. Obecnie pałac z częściowo zarwanymi dachami i zawalonym skrzydłem północnym, nieużytkowany, wymaga kapitalnego remontu.

Park założony w stylu krajobrazowym, w 1 poł. XIX w. o powierzchni 5,5 ha w tym 3,2 ha wód, w kształcie wydłużonego prostokąta, przylegający od północy do pałacu, zamknięty po wschodniej stronie aleją bukową. Wzdłuż zachodniej granicy założenia, park ogrodzony jest ceglany murem z furtką, prowadzącą do znajdującego się w pobliżu pałacu kościoła. Na terenie parku zachowane w mało zmienionych historycznych liniach brzegowych dwa stawy i łączący je ciek wodny, przepływający zygzakowato przez środek i dzielący park na dwie części. Zachowały się ślady zniszczonego sadu z czasu powstania pałacu i lodownia z XIX w. Przetrzebiony drzewostan i nadmierny rozrost samosiewów oraz zatarty układ komunikacyjny sprawiły, że pierwotna kompozycja przestrzenna parku jest mało czytelna. Wśród starodrzewu płatan klonolistny, dęby szypułkowe, lipy drobnolistne, kasztanowiec biały, buk pospolity odmiany purpurowej, a także młodsze wiekowo klony pospolite, klony jawory,

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

buki oraz robinie akacjowe, a z gatunków egzotycznych tulipanowiec amerykański i magnolie. Park wymaga rewaloryzacji. Zespół pałacowo-parkowy stanowi własność prywatną.

Podwórze gospodarcze usytuowane na wschód od zespołu pałacowego. Budynki z k. XIX w. w większości jednorodne architektonicznie, odnawiane w latach 80. XX w., częściowo przebudowane (magazyn, gorzelnia), stajnia nie istnieje.

LUBIATÓW

Kościół filialny p.w. Matki Bożej Częstochowskiej, wzniesiony w 1745 r. w stylu barokowym, jako świątynia ewangelicka. W 1818 r. dobudowano drewnianą wieżę zwieńczoną neobarokowym, ośmiobocznym hełmem i latarnią, w k. XIX w. rozbudowany od północnego-wschodu o dwukondygnacyjną przybudówkę z zakrystią i kruchtą. Kościół orientowany, murowany z cegły i kamienia, otynkowany, wzniesiony na planie wydłużonego ośmioboku, nakryty dachem wielospadowym pokrytym dachówką. Wewnątrz płaskie stropy drewniane. Skromny detal architektoniczny w postaci profilowanych gzymsów i prostokątnych płycin. Otwory okienne we wnękach zamknięte odcinkowo, w części dobudowanej łukiem pełnym. Po II wojnie światowej, po przejściu przez katolików był kilkakrotnie remontowany; w I. 50. XX w. rozebrano kruchtę, w 1963 roku wykonano nowe tynki, w 2001 r. remont wieży i wymiana pokrycia dachowego, w 2005 r. remont wnętrza, dachu korpusu i wieży, w 2012 r. przeprowadzono remont elewacji zewnętrznych, uzupełniono ubytki w murach fundamentów.

ŁAGÓW

Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1305 r. jako własność rodziny v. Logau. Prawdopodobnie ród ten należy wiązać z książętami czeskimi. Jako kolejnych właścicieli wymienia się Tobiasza Magirusa, a następnie jego syna Michała. W jego posiadaniu Łagów pozostawał do 1686 r., kiedy to sprzedał dobra rodzinie v. Arnold.

Kościół filialny p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego, wzniesiony w 1698 roku z fundacji rodziny von Arnold, w stylu barokowym. Świątynia murowana z cegły i kamienia, obecnie otynkowana, wzniesiona na planie kwadratu, w drugiej kondygnacji przechodzi w ośmiobok. Bryłę nakrywa kopulasty dach z wieloboczną latarnią, kryty dachówką karpówką. Narożniki mieszczą koliste klatki schodowe i zakrystię. Otwory okienne i drzwiowe zamknięte łukiem pełnym.

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

W osi fasady portal ujęty pilastrami z tablicą fundacyjną i herbami rodowymi. Obiekt po remoncie kapitalnym w bardzo dobrym stanie technicznym.

Wokół kościoła dawny cmentarz otoczony kamiennym murem z zachowanymi fragmentami nagrobków ewangelickich.

W pobliżu kościoła znajduje się dawna plebania. Wzniesiona w 3 ćw. XIX wieku na rzucie prostokąta, parterowa, murowana z dachem dwuspadowym krytym dachówką. Obecnie znacznie przebudowana. Własność prywatna.

NOWY ZAGÓR

Kościół filialny p.w. św. Antoniego Padewskiego, pierwotnie ewangelicki, zbudowany w latach 1882-1886. Murowany z cegły, zastąpił szachulcową świątynię z 1701 r. Rzut na planie prostokąta, do którego od zachodu przylega węższe, trójbocznie zamknięte prezbiterium z aneksami, a od wschodu wieża.

Przy elewacji północnej kruchta mieszcząca wejście główne do kościoła. Korpus nawowy nakrywa dach dwuspadowy, zaś prezbiterium wielospadowy. Wieżę wzniesioną na rzucie prostokąta, w wyższej partii ośmioboczną, nakrywa wysoki hełm ostrosłupowy. Elewacje oszkarpowane. Otwory okienne i drzwiowe zamknięte łukiem pełnym. Detal architektoniczny w postaci narożnych lizen, fryzów ząbkowych i arkadkowych. Na zamknięciach nawy i kruchty szczyty schodkowe.

Wokół kościoła cmentarz, na którym szczątkowo zachowane nagrobki, ogrodzony zniszczonym murem z cegły, częściowo przebudowanym, w części północno-zachodniej drewniany płot. Na cmentarzu średniowieczny krzyż pokutny oraz pomnik ku czci ofiar I wojny światowej przebudowany na kapliczkę.

PŁAW

Wieś o średniowiecznej metryce, wzmiankowana po raz pierwszy w 1305 roku. W 1531 r. jako właściciel wymieniany jest Christoff Daberschitz (Doberschutz), w 1565 r. Hans v. Loben. Około 1650 r. wieś znalazła się w posiadaniu rodziny v. Luck. Na pocz. XIX w. miejscowość należała do rodziny v. Bergów, a ok. 1850 r. do rodu v. Scholten. W poł. XIX w. wzniesiono kamiennie-ceglany kościół, istniejący do dnia dzisiejszego.

Historyczna zabudowa miejscowości została ukształtowana w XIX i na pocz. XX w. Do rejestru zabytków wpisano domy przy pl. Kasztanowym i ul. Parkowej:

- pl. Kasztanowy nr 8 – wzniesiony w 1 poł. XIX w., parterowy, murowany,

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

z dwuspadowym dachem z naczółkami pokrytym dachówką. Elewacje i wnętrze częściowo przebudowane. Remontu wymaga dach.

- pl. Kasztanowy nr 17 – wzniesiony w 3 ćw. XIX w. murowany, tynkowany, podpiwniczony, na rzucie prostokąta z płytkim dwukondygnacyjnym ryzalitem na osi fasady zwieńczonym frontonem, jednokondygnacyjny w częściach bocznych, z użytkowym poddaszem, nakryty niskim dachem dwuspadowym. Okna ryzalitu zamknięte łukiem pełnym. Od wschodu dostawiona ażurowa weranda. Skromny detal architektoniczny w postaci odcinków profilowanego gzymsu.

- pl. Kasztanowy nr 6-7, z 1 poł. XIX w., to budynek dawnej stodoły, w której szczytach znajdowały się izby mieszkalne. Murowany, parterowy, kryty dachem dwuspadowym z naczółkami. Obecnie mieszkalny; przebudowane wnętrze i elewacje. Nad częścią budynku (nr 7) wymieniono pokrycie dachu na blachę, w pozostałej partii wymaga wymiany zużytego, nieszczelnego pokrycia

z dachówki.

- ul. Parkowa 5, jednokondygnacyjny, murowany, nakryty dachem dwuspadowym z facjatką, pokryty blachą dachówkową. Obecnie znacznie przebudowany.

SZCZAWNO

Dom mieszkalny, ul. Główna 19, z 1 poł. XIX w., parterowy, na rzucie prostokąta, murowany, podpiwniczony, kryty dachem dwuspadowym, obecnie pokryty blachodachówką, z włączoną w korpus budynku przelotową bramą wjazdową. Budynek częściowo przebudowany, w dobrym stanie technicznym.

TRZEBULE

Pierwsza wzmianka źródłowa o Trzebulach, jako siedzibie rycerskiej pochodzi z 1499 r. W 1515 r. jako właściciel wsi wymieniana jest rodzina von. Knobelsdorf, w rękach której wieś pozostaje do 1664 r., kiedy to staje się własnością rodziny v. Marwitz.

Kościół filialny p.w. św. Jana Chrzciciela, wzniesiony w roku 1670 z fundacji Dietricha von der Marwitz. Drewniany, w konstrukcji zrębowej, założony na planie ośmioboku, rozbudowany w XVIII w. od strony wschodniej i zachodniej o dwie przybudówki w konstrukcji szkieletowej (nie zachowały się do dnia dzisiejszego). W XIX w. od strony południowej dostawiono szachulcową kruchtę. Dach kryty dachówką ceramiczną. Ściany kościoła zostały zbudowane z poziomych belek łączonych na węglach na jaskółczy ogon. Elewacje wtórnie

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

odeskowano. Bryła zwieńczona wysoką, ślepą latarnią. Jednoprzestrzenne wnętrze przekryte drewnianym stropem. W 1973 r. remont dachu i latarni zniszczonych w wyniku wichury. Wówczas też rozebrano uszkodzoną zakrystę i wykonano nowe szalunki przy elewacjach kościoła, a kruchtę otynkowano. Prace remontowe wnętrza w 1978 r. W 2000 r. wykonano remont więźby dachowej i impregnację drewnianej konstrukcji ścian. Obiekt wyposażony w instalację przeciwpożarową. Utrzymany w dobrym stanie.

W 2 poł. XVIII wieku w posiadanie Trzebul weszła rodzina Żychlińskich. Źródłowo potwierdzone to zostało dopiero w 1802 r. i 1853 r. Z jej inicjatywy wzniesiono w 2 poł. XIX w. neoklasycystyczny pałac, prawdopodobnie na zrębach starszej budowli, której relikty zachowały się w piwnicach. Obiekt na planie podkowy, podpiwniczony, jednokondygnacyjny, z trójosiowym dwukondygnacyjnym ryzalitem zwieńczonym frontonem. Elewacje zwieńczone profilowanym gzymsem. Otwory okienne prostokątne, w elewacji frontowej zamknięte łukiem pełnym. W 1986 r. przeprowadzono remont zabezpieczający (dachy, strop). Obecnie pałac nie jest użytkowany, nie remontowany, niszczeje.

Park założony w stylu krajobrazowym w poł. XVIII w. o powierzchni 4,8 ha, w tym 2 ha wód - dwa stawy i ciek wodny. Starodrzew zachował się w formie wielogatunkowego, choć krótkiego pasma rosnącego wzdłuż dawnej alei spacerowej. W południowej części parku wzdłuż ścieżki prowadzącej do wzniesienia będącego niegdyś piwnicą dworską, zachowała się aleja lipowa. W południowo-wschodniej części szpaler z dębów szypułkowych. Wśród zachowanego drzewostanu dominują olsze czarne, dęby, graby, wiązy, platany, sosny wejmutki, lipy drobnolistne, klony. W południowej części parku znajdował się sad owocowy, który uległ całkowitemu zniszczeniu. Założenie parkowe w dużym stopniu straciło walory kompozycyjne i widokowe. Nastąpił niekontrolowany rozrost roślinności. Oba stawy ulegają stopniowemu zarastaniu roślinnością szuwarową oraz samosiewami drzew i krzewów. W latach 2009-2011 oczyszczono i wzmocniono brzegi cieku wodnego. Całe założenie wymaga rewaloryzacji. Zespół pałacowo-parkowy stanowi własność prywatną.

9. Obszary największego zagrożenia dla zabytków w gminie

Gmina Dąbie nie posiada opracowanego planu zagospodarowania przestrzennego dla całego obszaru gminy, będącego prawem miejscowym.

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

Z punktu widzenia ochrony konserwatorskiej jest to istotne zagrożenie dla zabytków nieruchomych. Bowiem ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy jest jedną z czterech form ochrony wymienionej w art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Pozostałe, wpis do rejestrów zabytków, dotyczy wybranych grup obiektów, zaś uznanie za pomnik historii lub utworzenie parku kulturowego obecnie gminy nie dotyczy. Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 18 marca 2010 r. wprowadziła w art. 7 pkt 4 dodatkową formę ochrony m. in. w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz w decyzji o warunkach zabudowy, jednakże nie wszystkie inwestycje realizowane są w oparciu o w/w decyzje, a remonty obiektów figurujących w gminnej ewidencji zabytków nie zawsze wymagają pozwolenia na budowę, które wydawane jest w uzgodnieniu z konserwatorem zabytków. Brak szczegółowych zapisów w planach zagospodarowania przestrzennego może spowodować daleko idące przekształcenia przestrzenne, materiałowe i architektoniczne.

Do istotnych zagrożeń obiektów zabytkowych na terenie gminy należy zaliczyć tzw. zagrożenia techniczne. Pierwotny układ komunikacyjny, na który nałożone są wszelkie współczesne rozwiązania drogowe, kumuluje się niekorzystnie w odniesieniu do wszelkich budowli, szczególnie zaś tych, które są obiektami zabytkowymi. Emisje gazów, zanieczyszczeń atmosferycznych, to następna z przyczyn degradujących elewacje pokryte tynkami tradycyjnymi.

Wśród istotnych zagrożeń wymienić trzeba również indywidualne postawy oraz przypisane im wartości, które dla człowieka będącego ich nosicielem są wyznacznikiem działań skutkujących decyzjami nie zawsze pomyślnymi dla substancji zabytkowej. Przejawia się to w dowolnym przerabianiu, poprawianiu budynków z naruszeniem wszelkich zasad, którym poddana jest substancja zabytkowa. Likwidacja oryginalnych elementów dekoracji architektonicznej, zdobionej stolarki okiennej i drzwiowej, wprowadzanie współczesnych materiałów budowlanych typu blacha dachówkowa w miejsce ceramicznych pokryć dachowych, okien z PCV oraz ocieplanie płytami styropianowymi, prowadzi do degradacji pojedynczych obiektów, a także całych obszarów starej zabudowy.

Do obszarów zagrożonych zaliczyć należy również dawne zespoły dworskie i pałacowe. Brak nowych funkcji dla obiektów architektonicznych związanych z dawną zabudową rezydencjonalną i folwarczną powoduje

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

opuszczenie, a w konsekwencji niszczenie obiektów.

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, jako zagrożenie dla dziedzictwa kulturowego, wymienia również brak wiedzy, związany z niedostatecznie rozwiniętą edukacją na rzecz dziedzictwa, skutkujący niedostatecznym zaangażowaniem społecznym w opiekę nad zabytkami.

Momentem wszak najistotniejszym są możliwości finansowania prac przy obiektach zabytkowych przez różne kategorie osób i instytucji nimi władającymi, gdzie często realne potrzeby znacznie przekraczają kwoty nań przeznaczane. Element finansowy w znaczący sposób hamuje realizację najciekawszych nawet projektów rewitalizacyjnych.

10. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń.

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz sformułowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analizę SWOT. Jest ona narzędziem diagnostycznym, opartym o zestawienie takich cech jak: Strengths – silne strony, Weaknesses – słabe strony, Opportunities – szanse, Threats – zagrożenia.

MOCNE STRONY:

- położenie gminy przy głównych szlakach komunikacyjnych pogranicza zachodniego kraju,
- dogodne połączenie ze stolicą województwa – Zieloną Górą,
- położenie gminy na obszarze o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych,
- bardzo dobrze zachowane obiekty sakralne o znaczącej wartości kulturowej,
- zachowane elementy krajobrazu kulturowego w postaci układów ruralistycznych,
- posiadanie gminnej ewidencji zabytków,
- dobre warunki dla rozwoju turystyki, w tym agroturystyki w obiektach zabytkowych,
- wielokulturowość regionu wynikająca z jego dziejów politycznych i religijnych znajdująca odzwierciedlenie w powstaniu wielu założeń cmentarnych,
- bogactwo i różnorodność kultury w obrębie gminy, która łączy różne tradycje regionalne, narodowe i religijne,

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

- wzrost nakładów finansowych w obrębie problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego.

SŁABE STRONY:

- brak świadomości społecznej znaczenia opieki nad zabytkami,
- brak miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru całej gminy,
- niedostateczna promocja roli zabytków jako szansy rozwojowej,
- mały procent obszarów chronionych na terenach wiejskich,
- samowole budowlane oraz niewłaściwie prowadzone remonty obiektów zabytkowych powodujące utratę walorów zabytkowych,
- zbyt mała skuteczność w egzekucji samowoli i odstępstw od obowiązujących przepisów,
- brak planów i środków na zagospodarowanie nieczynnych cmentarzy ewangelickich,
- brak wiedzy na temat źródeł i sposobów pozyskiwania środków na odnowę obiektów zabytkowych wśród właścicieli,
- mała popularyzacja wiedzy o wartości lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz idei ochrony zabytków na terenie gminy,
- niepełne wykorzystanie walorów turystycznych gminy,
- niemal całkowita wymiana ludności po 1945 r. skutkująca gwałtownym zerwaniem ciągłości kulturowej,
- brak pełnego rozeznania niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

SZANSE:

- możliwość pozyskiwania środków finansowych na ochronę zabytków z różnych źródeł,
- rosnąca rola samorządu lokalnego w systemie ochrony i opieki nad zabytkami,
- wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki miejscowości,
- włączenie dziedzictwa kulturowego w obieg gospodarczy,
- wzrost wartości zabytku jako produktu turystycznego,
- rozwój inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych nastawionych na ochronę i promocję dziedzictwa kulturowego,
- wykorzystanie Internetu do popularyzacji historii i tradycji regionalnych oraz ochrony zabytków,

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

- adaptacja obiektów zabytkowych do nowych funkcji,
- edukacja w kierunku poszanowania zabytków i ich prawidłowej ochrony,
- współpraca międzyregionalna i międzynarodowa na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami,
- uwzględnienie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego w strategiach i planach rozwoju miasta i wsi,
- wzrost świadomości społeczności lokalnych skutkujący budzeniem się potrzeby upamiętnienia poprzednich pokoleń,
- przypisanie właściwej rangi problematyce ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych,
- promocja produktów tradycyjnych i regionalnych, wpisanie ich w działania na rzecz potencjału turystycznego,
- wzmocnienie tożsamości lokalnej i regionalnej, aktywizacja społeczności lokalnych.

ZAGROŻENIA:

- brak wystarczających środków finansowych na prace konserwatorskie i remontowe przy obiektach zabytkowych,
- nieprofesjonalnie prowadzone remonty i adaptacje wewnątrz przy użyciu materiałów nie zawsze korespondujących z zabytkowym charakterem,
- brak koncepcji wykorzystania obiektów zabytkowych, głównie zabudowy pofolwarczej, powodujący ich degradację,
- dokonywanie wtórnych podziałów i parcelacji założeń pałacowo-folwarcznych,
- postępująca likwidacja pozostałości po dawnych cmentarzach, której skutkiem jest zacieranie historii miejsc,
- degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nie nawiązującej do charakteru regionu,
- brak świadomości społecznej wartości historycznych założeń parkowych,
- niedostatecznie rozwinięta edukacja na temat wielonarodowego dziedzictwa historycznego regionu,
- brak szczegółowych zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- zanikanie kultury wiejskiej w obliczu globalizacji kulturowej,
- znaczne rozproszenie jednolitych grup kulturowych,
- słabe zaangażowanie młodszych pokoleń w kultywowanie tradycji.

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

11. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

11.1. Gminna ewidencja zabytków

Przepisy art. 22 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakładają na wójta (burmistrza) gminy obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych i wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, Gmina Dąbie wykonała w 2015 r. gminną ewidencję zabytków nieruchomości, którą tworzy zbiór kart adresowych. Gminna ewidencja będzie uzupełniana o nowe obiekty, po otrzymaniu zawiadomienia konserwatora zabytków o wpisie do rejestru zabytków lub włączeniu ich do wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Gminna ewidencja zabytków nieruchomości będzie podlegała okresowej aktualizacji poprzez:

- wykreślanie z ewidencji zabytków nieruchomości obiektów, które zostały rozebrane, gruntownie przebudowane i utraciły już cechy zabytkowe, uzupełnianie o zmiany stanu prawnego obiektu, jak aktualne formy ochrony - w porozumieniu z konserwatorem zabytków.

Zgodnie z w/w Rozporządzeniem, w 2016 r., zostanie wykonana gminna ewidencja zabytków archeologicznych, obejmująca karty stanowisk archeologicznych. Ewidencja ta będzie uzupełniana i weryfikowana poprzez włączanie informacji o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań oraz na podstawie uzyskiwanych wyników badań weryfikacyjnych AZP, zgodnie z informacjami przekazywanymi przez Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Sporządzona zostanie elektroniczna, systematycznie aktualizowana baza informacji o stanowiskach archeologicznych wytypowanych przez wojewódzkiego konserwatora zabytków do wpisania do rejestru zabytków, w celu uwzględnienia ich w dokumentach planistycznych i inwestycyjnych gminy.

11.2. Inwentaryzacja obiektów tzw. małej architektury

Rozpoznanie terenowe i wykonanie inwentaryzacji w postaci kart adresowych obiektów tzw. małej architektury (kapliczki, krzyże przydrożne). Pomoc przy sporządzaniu wniosków przez właścicieli o wpisanie najcenniejszych

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

obiektów do rejestru zabytków.

11.3. Edukacja i promocja w zakresie ochrony zabytków

- włączenie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i gimnazjach prowadzonych przez gminę,
- organizowanie w ramach zajęć szkolnych wycieczek krajoznawczych, prezentacja najcenniejszych obiektów zabytkowych i ich historii,
- publikacja folderu prezentującego najważniejsze obiekty zabytkowe na terenie gminy oraz założenie strony internetowej związanej z tą problematyką,
- udostępnienie gminnej ewidencji zabytków oraz „Programu opieki nad zabytkami Gminy Dąbie” na stronie internetowej Gminy Dąbie,
- uwzględnienie obiektów zabytkowych przy wyznaczaniu nowych tras turystycznych i ścieżek dydaktycznych,
- ustalenie z właścicielami obiektów zabytkowych możliwości i zasad ich udostępniania dla celów turystycznych,
- udział w szkoleniach i konferencjach poświęconych ochronie dziedzictwa kulturowego,
- organizacja gminnego konkursu na najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi i instytucjami w zakresie popularyzacji ochrony dziedzictwa kulturowego,
- udział w cyklicznych imprezach – wystawach, targach, festynach historycznych – promujących region, w tym dziedzictwo kulturowe,
- współpraca z sąsiednimi samorządami w celu włączenia lokalnych szlaków turystycznych w system ponadregionalny.

11.4. Działania zmierzające do poprawy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego

- informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na odnowę zabytków,
- merytoryczna pomoc właścicielom obiektów zabytkowych w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o środki na odnowę zabytków,
- aktywne zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

zabytkowych,

- udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków; zasady udzielania dotacji określone zostały w Uchwale Rady Gminy Dąbie Nr XXII/115/08 z dnia 25 września 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego Nr 102, poz. 151); Gmina dofinansowała już w ostatnich latach remonty kościołów w miejscowościach: Ciemnice, Dąbie, Kosierz, Lubiatów, Łagów,
- rozważenie możliwości wprowadzenia ulg podatkowych dla właścicieli obiektów figurujących w gminnej ewidencji zabytków, warunkowane podjęciem działań zmierzających do ich zabezpieczenia i konserwacji.

11.5. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami

- wspieranie inicjatyw związanych z obsługą ruchu turystycznego,
- promocja szkolnictwa zawodowego w zakresie konserwacji zabytków i zawodów zanikających, np. kamieniarstwo, snycerstwo, kowalstwo, ludwisarstwo,
- prowadzenie prac porządkowych przy zabytkowych założeniach zieleni (parki, cmentarze) w ramach programu aktywizacji osób bezrobotnych,
- współpraca z urzędami pracy w zakresie szkolenia osób bezrobotnych w rzemiosłach związanych z tradycyjną sztuką budowlaną.

12. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Podmiotem formułującym gminny program opieki nad zabytkami jest samorząd gminy. Realizacja programu odbywać się będzie poprzez zespół działań władz gminy na rzecz osiągnięcia celów w nim przyjętych. Samorząd ma oddziaływać na różne podmioty związane z obiektami zabytkowymi, w tym również na mieszkańców gminy w celu wywołania w nich pożądanых zachowań prowadzących do realizacji zamierzonych celów. Zakłada się, że w realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Dąbie wykorzystane zostaną następujące grupy instrumentów: instrumenty prawne, finansowe, społeczne, koordynacji i kontroli.

1. Instrumenty prawne:

- programy określające politykę państwa i województwa

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,

- dokumenty wydane przez Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wynikające z przepisów ustawowych,
- uchwały Rady Gminy (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, zwolnienia i ulgi dla właścicieli obiektów zabytkowych).

2. Instrumenty finansowe:

- środki własne zatwierdzone uchwałą Rady Gminy,
- dotacje,
- subwencje,
- dofinansowania.

3. Instrumenty społeczne:

- uzyskanie poparcia lokalnej społeczności dla programu poprzez sprawną komunikację,
- edukacja i tworzenie świadomości potrzeby istnienia i ochrony dziedzictwa kulturowego w lokalnej społeczności,
- współpraca z organizacjami społecznymi.

4. Koordynacja i kontrola

- gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania obiektów, prowadzonych pracach konserwatorskich i remontowych,
- utworzenie w ramach organizacyjnych Urzędu Gminy w Dąbiu zespołu koordynującego realizację poszczególnych zadań wynikających z ustaleń programu opieki nad zabytkami,
- wewnętrzne okresowe sprawozdania z realizacji niniejszego programu.

13. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wójt gminy zobowiązany jest do sporządzania co 2 lata sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami. Sprawozdanie to przedstawiane jest Radzie Gminy. Po 4 latach program powinien zostać zaktualizowany i ponownie przyjęty przez radę gminy.

Do wykonania powyższego zadania utworzony zostanie zespół

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

koordynujący, monitorujący niniejszy program poprzez:

- a) analizę i ocenę przebiegu realizacji,
- b) analizę i ocenę stopnia uzyskanych efektów.

Wykonanie sprawozdania powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji gminnego programu uwzględniającą:

- a) wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania programu opieki nad zabytkami,
- b) efektywność ich wykonania.

Dla założonych działań przyjęte zostaną m.in. następujące kryteria oceny realizacji programu:

- procentowy poziom wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansowa zrealizowanych prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach stanowiących własność Gminy,
- wartość finansowa przyznanych dotacji na prace remontowo-konserwatorskie przy obiektach zabytkowych nie będących własnością Gminy,
- wartość pozyskanych środków finansowych na ochronę zabytków ze źródeł zewnętrznych,
- liczba planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających ochronę dziedzictwa kulturowego,
- liczba szkoleń i konferencji propagujących wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego regionu,
- liczba szkoleń dla nauczycieli w zakresie wiedzy z zakresu dziedzictwa kulturowego regionu,
- liczba utworzonych szlaków turystycznych, ścieżek dydaktycznych,
- liczba publikacji, folderów i przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego,
- liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego,
- liczba utworzonych miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

14. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Ustawowy obowiązek utrzymania zabytku we właściwym stanie, co wiąże

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

się m.in. z prowadzeniem i finansowaniem przy nim prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych spoczywa na jego posiadaczu, który dysponuje tytułem prawnym do zabytku wynikającym z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego, prowadzenie i finansowanie wspomnianych robót jest jej zadaniem własnym.

Wszystkie podmioty zobowiązane do finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy **zabytkach wpisanych do rejestru zabytków** mogą ubiegać się o ich dofinansowanie ze środków m.in.:

1. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Zasady finansowania opieki nad zabytkami określa ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz. 1446, art. 71-83). Szczegółowe uregulowania w tym zakresie zawiera Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. Nr 112, poz. 940).

Program operacyjny *DZIEDZICTWO KULTUROWE* realizowany jest w ramach corocznie ogłaszanych priorytetów.

Witryna internetowa: www.mkidn.gov.pl

2. Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Zielonej Górze

Ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest Wojewoda Lubuski. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art. 74 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Witryna internetowa: www.lwkz.pl

3. Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze

Zasady udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków położonych na obszarze województwa lubuskiego określone zostały w Uchwale Nr XXXI/296/12 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 22 października 2012 r.

Witryna internetowa: www.lubuskie.pl

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

4. Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze

Na zadania związane z ochroną i kształtowaniem przyrody.

Witryna internetowa: www.wfosigw.zgora.pl

Wymienione źródła finansowania są wskazówką dla właścicieli obiektów zabytkowych. Szczegółowe informacje dotyczące rodzaju finansowanych zadań, uprawnionych wnioskodawców, trybu składania wniosków, kryteriów oceny i warunków rozliczenia można znaleźć na stronach internetowych instytucji udzielających pomocy finansowej.